

Πρεσβ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΑΤΣΗΣ

ΔΙΣΤΡΑΤΟΝ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Έκατό χρόνια από τὰ ἐγκαίνια
τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου
(1909-2009)

ΚΟΝΙΤΣΑ

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΔΙΣΤΡΑΤΟΝ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Ἐκατό χρόνια

ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ

Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

(1909-2009)

i...s

Επιμετοσύνη Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Πρεσβ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΑΤΣΗ

ΔΙΣΤΡΑΤΟΝ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

ἑκατό χρόνια

ἀπὸ τὰ ἐγκαίρια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ

Κοιμήσεως τῆς θεοτόκου

(1909-2009)

ΚΟΝΙΤΣΑ 2008

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 51749

ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 11-12-2008

ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 949.53 ΤΑΤ

κωδ. εγγ: 7032

Τίτλος βιβλίου:

ΔΙΣΤΡΑΤΟΝ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Έκατό χρόνια από τά έγκαίνια

του ιεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου

(1909-2009)

Συγγραφέας:

Πρεσβ. Διονύσιος Τάτσης

Α' έκδοση: 2008

Κεντρική διάθεση:

Ίερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου

Διστράτου Κονίτσης

ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

1. ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΠΑΪΣΙΟΣ. Βιογραφικά στοιχεία-Διδαχές-Ἐπιστολές-Περιστατικά-Κείμενα. Σελ. 232.
2. ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΑΡΧΟΝΤΑΡΙΚΙ. Καταγραφή διδαχῶν τοῦ π. Παΐσιου. Σελ. 76.
3. Ο ΑΣΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΟΥΔΑΣ. Νέα στοιχεία γιά τόν π. Παΐσιο. Σελ. 144.
4. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΕΡΟΝΤΑ ΠΑΪΣΙΟ. Σελ. 180.
5. ΕΡΩΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ. Πνευματικά θέματα. Σελ. 218.
6. ΑΝΑΙΜΑΚΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ. Κείμενα ὀρθόδοξης οἰκοδομῆς. Σελ. 112.
7. ΑΠΟΔΗΜΙΑ ΣΕ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ. Σελ. 152.
8. ΔΙΔΑΧΕΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ. Σελ. 158.
9. ΕΝ ΟΡΕΣΙ ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ. Βιωματικές σημειώσεις. Σελ. 190.
10. ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ ΨΥΧΗΣ. Κείμενα γιά τήν πνευματική ζωή. Σελ. 120.
11. ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ. Κείμενα γιά τόν ποιμένα καί τό ποίμνιο. Σελ. 110.
12. ΝΕΟΝ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΝ. Θαυμαστά γεγονότα καί ἀποφθέγματα συγχρόνων Γερόντων. Σελ. 156.
13. ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΝ. Κείμενα τῆς καλῆς ἀνησυχίας. Σελ. 136.
14. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ. Ἐμπειρίες πνευματικοῦ ἀγώνα. Σελ. 120.
15. ΓΑΜΟΣ, ΤΟ ΜΕΓΑ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ. Σελ. 110.

16. ΚΗΠΟΣ ΑΡΩΜΑΤΩΝ. Ἡ δύναμη τῆς ἀρετῆς καί ἡ ἀδυναμία τῆς ἁμαρτίας. Σελ. 168.
17. «ΑΒΒΑ, ΤΙ ΠΟΙΗΣΩ ΙΝΑ ΣΩΘΩ;». Σελ. 206.
18. ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ. Σελ. 120.
19. ΜΕΤΑΝΟΙΑ. Σελ. 140.
20. «ΘΕΛΩ ΠΕΝΤΕ ΛΟΓΟΥΣ ΛΑΛΗΣΑΙ». Συμπυκνωμένοι λόγοι ζωῆς. Σελ. 230.
21. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΒΥΣΣΟ ΣΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ. Τά ἑπτὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα. Σελ. 190.
22. ΠΡΟΓΕΥΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ. Δεκαπέντε διηγήματα μέ ιστορικό πυρήνα. Σελ. 156.
23. ΛΟΓΟΣ ΑΓΑΘΟΣ. Κείμενα γιά τόν ἀγώνα κατά τῆς ἁμαρτίας. Σελ. 220.
24. ΑΡΩΜΑ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Σελ. 180.
25. ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ καί ἄλλα ψυχωφελή κείμενα. Σελ. 152.
26. ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Σελ. 120.
27. ΟΙ ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Σελ. 112.
28. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΗΣΥΧΙΑΣ. Σελ. 135.
29. ΔΙΔΑΧΕΣ ΑΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ. Σελ. 164.
30. ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΑ. Σελ. 148.
31. ΠΕΝΗΝΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. Σελ. 214.
32. ΔΙΔΑΧΕΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. Σελ. 214.
33. ΜΕΤΑ ΠΑΡΡΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΤΑΚΡΙΤΩΣ. Σελ. 260.
34. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΑΪΣΙΟΥ. Σελ. 260.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ 11

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 15

Α΄. ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΚΟΝΙΤΣΑ-ΔΙΣΤΡΑΤΟ

α΄. Ἀτέλειωτα βουνά καί δάση 19

β΄. Ἐλεύθερο 21

γ΄. Ἐκστατικός μπροστά στή θεά τῆς Τύμφης .. 22

δ΄. Παλατιόσέλι 23

ε΄. Πάδες 24

στ. Ἄρματα 24

ζ΄. Στό τέρμα τῆς διαδρομῆς 25

Β΄. ΔΙΣΤΡΑΤΟ 29

α΄. Τό μεγάλο χωριό τῆς Λάκκας Ἀώου 30

β΄. Πανώριο καί περήφανο 32

γ΄. Ἱστορική ἀναδρομή 32

δ΄. Οἱ ἀσχολίες τῶν κατοίκων 35

ε΄. Ἀντίσταση καί πρόοδος 37

Γ'. Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ..41

Δ'. ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΝΑΟΙ

α'. Ἱερός Ναός Προφήτη Ἡλία 59

β'. Ἱερός Ναός Ἀγίου Γεωργίου 61

γ'. Ἱερός Ναός Ἀγίας Παρασκευῆς 63

δ'. Ἱερός Ναός Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος..63

Ε'. ΙΕΡΕΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΙΣΠΑΣ.....67

ΣΤ'. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

α'. Ἀπογραφή ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ
τῆς Λάκκας.....77

β'. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός στό Δίστρατο ...77

γ'. Τό Ἅγιο Φῶς στό Δίστρατο 79

δ'. Ρουμανική προπαγάνδα 81

ε'. Τά ἐπαγγέλματα τῶν Διστρατιωτῶν 83

Ζ'. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΠΙΜΕΤΡΟ 85

ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Συμπληρώθηκαν ἤδη ἑκατό χρόνια ἀπό τὰ ἐγκαί-
νια τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου τῆς Κοινότητος
Διστράτου Κονίτσης (1909-2009).

Τὰ ἐγκαίνια ἐτέλεσε ὁ τότε Μητροπολίτης Βελλᾶς
καί Κονίτσης (κατόπιν Μητροπολίτης Ἰωαννίνων καί
τέλος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν) Σπυρίδων Βλάχος.

Ὁ ἀοίδιμος Ἱεράρχης εἶχε γεννηθῆ τό ἔτος 1873
στήν Χιλὴ τῆς Βιθυνίας τοῦ Πόντου. Ἡ καταγωγή του,
ὅμως, ἦταν ἀπό τήν Ρουφιά τοῦ Πωγωνίου, καί αὐτός
ἦταν ὁ λόγος πού ὁ ἴδιος ἔνοιωθε πέρα γιά πέρα Ἠπει-
ρώτης. Πτυχιούχος (μέ ἄριστα) τῆς περίφημης Θεο-
λογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, χειροτονήθηκε Διάκονος
καί Ἱερεὺς σέ νεαρή σχετικῶς ἡλικία καί ὑπηρέτησε
ὡς Ἱεροκῆρυξ στήν Καβάλα, ὅπου, ἐκτός ἀπό τὰ κα-
θαρῶς ἐκκλησιαστικά του καθήκοντα, ἀσχολήθηκε καί
μέ τὰ ἐθνικά θέματα, κυρίως ἐναντίον τῆς βουλγαρικῆς
προπαγάνδας, πού ἤθελε τήν Μακεδονία «Βουλγα-
ρική», καί πού προσπαθοῦσε νά ἐπιβληθῆ μέ ἀνή-
κουστα ἐγλήματα καί πρωτοφανῆ τρομοκρατία. Ὁ νε-
αρός Κληρικός ἐργάσθηκε καί στοὺς δύο τομεῖς μέ
πολλή ἀπόδοση, κατὰ κοινὴ ὁμολογία.

Στά 1906 ἡ Σύνοδος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρ-

χείου ἐξέλεξε τόν Σπυρίδωνα Βλάχο Μητροπολίτη Βελλᾶς καί Κονίτσης. Ἦταν ἡ ἐποχή, πού ὁ μέγας ἐκεῖνος Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ΄ χειροτονοῦσε νέους στήν ἡλικία Ἱεράρχες γιά τίς Μητροπόλεις τῆς Μακεδονίας, ἡ ὁποία δοκιμαζόταν ἀπό τήν ἐγκληματική δραστηριότητα τῶν Βουλγάρων Κομιτατζήδων, ἀλλά καί γιά Μητροπόλεις ἄλλων περιοχῶν, ὅπως ἐν προκειμένῳ ἡ Βελλᾶς καί Κονίτσης, πού εἶχε ἀπό καιρό μπῆ στό στόχαστρο τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας, ἡ ὁποία προσπαθοῦσε νά προσεταιρισθῆ τοῦς βλαχόφωνους πληθυσμούς, πού, ὅμως, εἶχαν συνείδηση ἑλληνική.

Δέκα χρόνια διετέλεσε Μητροπολίτης Βελλᾶς καί Κονίτσης (1906-1916), ὁ ἀείδιμος Σπυρίδων Βλάχος. Δέκα χρόνια μέ ἀσταμάτητη δραστηριότητα, γιά νά μένουν οἱ κάτοικοι τῆς (ἀρκετά μεγάλης) τότε Μητροπόλεως του Χριστιανοί ὀρθόδοξοι καί Ἕλληνες. Κηρύττοντας καί λειτουργώντας συνεχῶς σέ ὅλα τά χωριά τῆς Ἐκκλησιαστικῆς του Ἐπαρχίας, ἐτόνωνε τό θρησκευτικό φρόνημα τῶν Χριστιανῶν του, ἐνῶ, παρ᾽ ἅλλα, παρακολουθοῦσε ἄγρυπνα τίς κινήσεις τῶν ρουμάνων πρακτόρων, καταπνίγοντας κάθε προσπάθεια λειτουργίας ρουμανικῶν σχολείων ἐν τῇ γενέσει τῆς.

Ἔτσι, δέν εἶναι παράξενο τό ὅτι οἱ Τοῦρκοι τόν κατεδίκασαν, τό 1912, σέ θάνατο. Ἀπέφυγε δέ τήν θανατικήν ἐκτέλεση χάρις στήν ἐπέμβαση τοῦ Ἀρχιστρατήγου Διαδόχου Κωνσταντίνου πρὸς τόν Ἐσάτ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Τέλος, εἶναι πασίγνωστη ἡ συμμετοχή τοῦ Σπυρίδωνος στόν Αὐτονομιακό Ἀγῶνα τῆς

Βορείου Ἡπείρου (1914). Ἦταν τότε συνοδικός στήν Κωνσταντινούπολη. Ὄταν, ὅμως, ἐπληροφορήθηκε τίς κινήσεις τῶν Βορειοηπειρωτῶν, ἐπέστρεψε ἐσπευσμένως στήν Κόνιτσα κι' ἀπό κεῖ μετέβη στό Ἄργυρόκαστρο, ὅπου μαζί μέ τόν ἀείμνηστο Δρυϊνουπόλεως Βασίλειο ἐκήρυξε τήν ἔναρξη τοῦ ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος κατέληξε, μετά τόν θρίαμβο τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων, στήν πανηγυρική ὑπογραφή (καί ἀπό τήν Ἀλβανία) τοῦ «Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας» (17-5-1914). Μέ τό «Πρωτόκολλον» αὐτό ἀναγνωρίζοταν ἀπό τίς τότε Μεγάλες Δυνάμεις ἡ Αὐτονομία τῶν Ἑλλήνων τῆς Βορείου Ἡπείρου. Ἀξίζει νά σημειωθῆ, ὅτι στήν προσωρινή αὐτονομιακή Κυβέρνηση τοῦ Γεωργίου Χριστάκη Ζωγράφου ὁ Σπυρίδων κατεῖχε τήν θέση τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας.

Αὐτός, λοιπόν, ὁ λαμπρός Ἰεράρχης (ὁ ὁποῖος ἦταν φυματικός ἀπό τήν ἡλικία τῶν 19 ἐτῶν), ἐγκαινίασε τόν ἐπιβλητικό ναό τοῦ Διστράτου τό ἔτος 1909. Πρέπει δέ νά σκεφθοῦμε πόσο δύσκολες, ἐπίπονες, πολύωρες, ἀλλά καί ἐπικίνδυνες ἦταν οἱ συνθήκες μεταβάσεως στό χωριό αὐτό, μέσα ἀπό βουνά, χαράδρες, δάση καί ποτάμια. Καί, φυσικά, ὄχι μέ αὐτοκίνητα. Διότι, τότε, οἱ μετακινήσεις ἐγίνοντο μόνο μέ ἄλογα ἤ μουλάρια καί, μάλιστα, σ' αὐτές τίς δυσπρόσιτες περιοχές.

Ἀξίζουν θερμά συγχαριστήρια τόσο στόν πρωτοπρεσβύτερο π. Φώτιο Τσάμη, Ἐφημέριο Διστράτου, ὅσο καί στόν ἀναλαβόντα τήν συγγραφή τοῦ παρόντος πονήματος, γνωστό συγγραφέα πρωτοπρεσβύτερο π. Διονύσιο Τάτση. Ὁ Ἅγιος Θεός νά τοῦς χαριτώνη

καί νά εὐλογῇ τίς οἰκογένειές τους καί τό ποιμαντι-
κό τους ἔργο. Νά τούς συνοδεύουν δέ οἱ εὐχές τοῦ ἀοι-
δίμου Ἱεράρχου Σπυρίδωνος Βλάχου, τοῦ ὁποίου ἡ
μνήμη εἶθε νά εἶναι ἀγήρως καί αἰωνία.

Ἦο Σπυρίδωνος, Περικλῆος Ἰβανόπουλου

Εὐχολογία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πάντα ἐπιθυμοῦσα, ὡς ἐφημέριος Διστράτου, νά ὑπάρχει ἓνα εὐσύννοπτο βιβλίο πού ν' ἀναφέρεται στήν ἱστορία τοῦ χωριοῦ καί εἰδικότερα τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Νά μπορῶ νά δίνω κάτι στούς ἐπισκέπτες. Πρό ἐτῶν εἶχα ἐκτυπώσει τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας καί τήν προσέφερα ὡς εὐλογία σ' ὅλους.

Μέ τήν συμπλήρωση ἑκατό ἐτῶν ἀπό τά ἐγκαίνια τοῦ κεντρικοῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (1909-2009), ἔκρινα σκόπιμο νά κυκλοφορήσει τό παρόν ἐπετειακό βιβλίο, γιά νά τιμήσουμε τούς παλαιούς κατοίκους τοῦ χωριοῦ, οἱ ὁποῖοι πάντα ἐκδήλωναν τήν ἀγάπη τους πρός τό Ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καί ἰδιαίτερα πρός τήν θαυματουργή Εἰκόνα της, ἀλλά καί γιά νά παρακινήσουμε τούς νεώτερους ν' ἀκολουθήσουν τό παράδειγμά τους.

Γιά τήν σύνταξη τοῦ βιβλίου παρακάλεσα τόν π. Διονύσιο Τάτση, ὁ ὁποῖος πρόθυμα δέχτηκε τήν πρότασή μου. Τόν εὐχαριστῶ πολύ.

Εὐχομαι οἱ σημερινοί κάτοικοι τοῦ Διστράτου νά διατηρήσουν τήν εὐσέβεια καί τίς ὠραῖες παραδόσεις

καί νά συνεχίσουν τίς προσπάθειές τους νά κρατήσουν
ζωντανό τόν τόπο τους, ὁ ὁποῖος πράγματι εἶναι ὡ-
ραῖος κι ἐντυπωσιάζει τούς ἐπισκέπτες.

Πρωτ. ΦΩΤΙΟΣ ΤΣΑΜΗΣ
Ἐφημέριος Διστράτου

Πημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

α'

ΔΙΑΔΡΟΜΗ
ΚΟΝΙΤΣΑ-ΔΙΣΤΡΑΤΟ

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

α'. ἀτέλειωτα βουνά καί δάση

Μιά ἀπ' τίς ωραιότερες διαδρομές τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης εἶναι ἐκείνη πού καταλήγει στό Δίστρατο. Ἔχει πολλά ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα. Ἄν ἤθελε κανεῖς ν' ἀναφέρει δύο, τά πιά χαρακτηριστικά, θά ἔλεγε: βουνά καί πεῦκα. Πολλά βουνά, κοντινά καί μακρινά, ὅλα κατάφυτα. Ὅπου δέν ὑπάρχουν δέντρα, εἶναι κορυφές μέ ὕψος πάνω ἀπό 2.000 μ.

Ἀνηφορίζοντας ἀπ' τήν Κόνιτσα,¹ περνᾷς μέσα σέ πεῦκα καί φτάνεις στή Σουσνίτσα, τήν ψηλότερη τοποθεσία τῆς διαδρομῆς (1.300 μ.). Παντοῦ δάση. Τό πράσινο σέ διάφορες ἀποχρώσεις. Ἀρχίζει ὁ κατήφορος μέ τίς πολλές στροφές. Πεῦκα μικρά, μεγάλα, πεῦκα καταδικασμένα, ἀτροφικά, καθώς βρίσκονται κάτω ἀπ' τή σκιά τῶν μεγάλων καί δέν πρόκειται ποτέ ν' ἀναπτυχθοῦν, πεῦκα πού ἀγωνίζονται νά φτάσουν ψηλά, ἔχοντας δίπλα τους πολλούς συναγωνιστές. Πεῦκα πάνω στούς βράχους, στά ξεκόμματα καί μέσα στά ρέματα. Πεῦκα λίγων ἑκατοστῶν, πού πρασινίζουν

1. Σέ ὅλο τό μῆκος τῆς διαδρομῆς ὑπάρχουν, δίπλα στό δρόμο, διάφορα ἐξωκκλήσια καί εἰκονίσματα, τά ὁποῖα ἐντυπωσιάζουν. Ὁ ταξιδιώτης δέν νιώθει μόνος. Ὑπάρχουν οἱ προστάτες Ἅγιοι!

τούς τόπους σάν χορτάρια. Πεῦκα πού σκουραίνουν
στίς πρωινές καί ἀπογευματινές σκιές, πού λάμπουν
μέ τό φῶς τοῦ ἥλιου.

Ἐπιβλητικός ἀπέναντι ὁ Σμόλικας, τό δεύτερο ψη-
λότερο βουνό τῆς Ἑλλάδας (2. 637 μ.). Φαίνεται ὅμως
ἡμερος, προσιτός, ἀπαλός θά ἔλεγα. Γυμνή ἢ κορυ-
φή του καί τούς περισσότερους μῆνες χιονισμένη.
Ἕνας φίλος τῆς φύσης καί ἀκούραστος ὀρειβάτης ἀνα-
φέρει γιά τό βουνό αὐτό: «Στήν κορυφή του μποροῦμε
ν' ἀνεβοῦμε ἀπό τό Κεράσοβο, τό Παλιοσέλι, τίς Πά-
δες ἢ τόν Κλέφτη. Μερικές πλαγιές εἶναι δασωμένες
μέ πεῦκα καί ἄλλες γυμνές καί ἀπότομες. Νερά ἄφθο-
να καί παγωμένα ἀναπηδοῦν ἀπ' τά σπλάγγνα του καί
ὀρμητικά κατεβαίνουν στίς ρεματιές. Ἀπ' τήν κορυ-
φή, μετά ἀπό 4-5 ὥρες πορεία, τό θέαμα εἶναι πρω-
τόφαντο. Ἡ ἀνατολή τοῦ ἥλιου ἀπό κεῖ πάνω εἶναι μα-
γευτική. Κόκκινες ἀχτίδες σπαθίζουν τόν ὀρίζοντα,
κατά τήν πλευρά τῆς Θεσσαλονίκης καί ροδίζει ὅλη ἡ
ἀνατολική μεριά τῆς βουνοσειράς. Οἱ ἀποχρώσεις ἀπό
τό κόκκινο ὡς τό πορτοκαλί συνθέτουν σπάνιο ζω-
γραφικό πῖνακα. Ἀργά καί μεγαλόπρεπα ξεπροβάλλ-
ει ὁ πελώριος πορφυρένιος δίσκος τοῦ ἥλιου. Εἶναι
ἀπερίγραπτη ἡ εἰκόνα. Καθώς φωτίζεται ἡ ἀνατολι-
κή πλευρά τοῦ Σμόλικα, ὁ ἴσκιος τοῦ βουνοῦ, μαῦρος
καί πελώριος, σέ σχῆμα ἰσόπλευρου τριγώνου, ἀκουμ-
πάει στίς πλαγιές τῆς Νεμέρτσικας».²

Σέ μερικά σημεία ἀκούγεται μόνιμα ὁ ἀόρατος

2. Σωτήρη Π. Τουφίδη, Ἡ Κόνιτσα καί τά χωριά της, Β' ἔκδο-
ση, 1984, σελ. 133-134.

άνεμος απ' τό βάθος τοῦ δάσους, πού ἄλλοτε δροσί-
ζει καί ἄλλοτε ἐνοχλεῖ. Ἐδῶ κι ἐκεῖ βλέπει κανεῖς ὄρ-
θια ἤ πεσμένα λείψανα γερασμένων, κεραυνόπληκτων
καί καμένων πεύκων, Λίγο, πρίν τό Ἐλεύθερο, τό πρῶ-
το χωριό, ἐντυπωσιάζει ἕνας καταρράκτης. Τό νερό
τοῦ ρέματος ἀπλώνεται πάνω στόν ψηλό βράχο καί
πέφτει κατακόρυφα. Εἶναι μιά ωραία εἰκόνα, ἡ ὁποία
τό καλοκαίρι χάνεται λόγω τῆς ξηρασίας.

β. Ἐλεύθερο

Μετά ἀπό 24 χιλιόμετρα φτάνεις στό Ἐλεύθερο
(παλ. Γκριμπάνι). Βρίσκεται στούς πρόποδες τοῦ
Σμόλικα, στήν πλαγιά τοῦ ἱστορικοῦ ὑψώματος Κλέ-
φτης. Εἶναι χτισμένο σέ μιά ὄμορφη κοιλάδα καί τό
διασχίζει κατά μήκος ἕνας μικρός παραπόταμος τοῦ
Ἄωου. Τό ποταμάκι αὐτό εἶναι πηγή ζωῆς γιά τό χω-
ριό, γιατί μέ τά νερά του οἱ κάτοικοι ποτίζουν τά πε-
ριβόλια καί τούς κήπους.

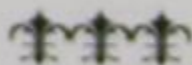
Τό Ἐλεύθερο εἶναι χωρισμένο σέ τέσσερις μαχα-
λάδες. Εἶναι τό μοναδικό χωριό τῆς Λάκκας πού δέν
εἶναι βλαχόφωνο. Μεγάλη καταστροφή ὑπέστη τό
1943, ὅταν οἱ Γερμανοί πυρπόλησαν τά σπίτια καί σχε-
δόν τό ἀφάνισαν.

γ'. Ἐκστατικός μπροστά στη θεά τῆς Τύμφης

Δεξιά, ἀντικριστά μέ τό Σμόλικα, φαίνονται οἱ ἀμέτρητες κορυφές τῆς Τύμφης (2.200 μ.). Ἕνα πέτρινο δάσος. Μύρια σχήματα, χαράδρες, σχισμές, χιόνια καί σύννεφα. Βλέπεις καί ξαναβλέπεις, καί πάλι θέλεις νά δεῖς. Δέν χορταίνεις εὐκόλα τοῦτο τό βουνό. Ὁ ὀρίζοντας μοιάζει μέ ἀκανόνιστη καί κατάλευκη δαντέλλα. Σ' ἐλάχιστες ἀπ' τίς κορυφές αὐτές ἔχει πατήσει ἀνθρώπινο πόδι. Ἀνάμεσά τους εἶναι σφηνωμένες τεράστιες ποσότητες χιονιοῦ, οἱ ὁποῖες μερικές χρονιές δέν προλαβαίνουν νά λιώσουν. Εἶναι οἱ μεγάλοι τροφοδότες τῶν ὑπόγειων δεξαμενῶν. Ἀπ' τά βράχια τῆς Τύμφης βγαίνουν πολλά νερά. Ἐντυπωσιακές εἶναι καί οἱ πηγές τοῦ Βοΐδομάτη στό χωριό Βίκος τοῦ Ζαγορίου.

Ἀγναντεύοντας τίς ἀπρόσιτες κορυφές, συχνά βλέπεις νά περνοῦν ἀπό πάνω ἀεριωθούμενα, τά ὁποῖα ἀφήνουν τά ἴχνη τους στό γαλάζιο οὐρανό μέ τίς λευκές εὐθεῖες γραμμές τῶν ἀερίων τους, οἱ ὁποῖες γίνονται ἐντονότερες, καθώς ἀντανακλᾶται στό χιόνι τό φῶς τοῦ ἡλίου. Μετά ἀπό λίγα λεπτά ἀραιώνουν καί παραμορφώνονται, γιά ν' ἀκολουθήσουν οἱ ἐπόμενες. Ἀπολαμβάνοντας πάντα τίς κορυφές τῆς Τύμφης, φτάνεις γρήγορα στό δεύτερο χωριό τῆς Λάκκας τοῦ Ἄωου.

δ'. Παλαιοσέλι

Είναι χτισμένο στίς νοτιοδυτικές υπώρειες του Σμόλικα, σέ ύψόμετρο 1.100 μ. μέ άνοιχτό όρίζοντα πρός τήν Τύμφη. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση καί τίς ύπάρχουσες ένδειξεις, τό χωριό άρχικά βρισκόταν σέ άλλη τοποθεσία, νοτιότερα, κοντά στον Άωο καί όνομαζόταν Σέλι. Ο οικισμός αυτός ήταν ό πρώτος πού χτίστηκε στίς άκατοίκητες πλαγιές του Σμόλικα. Πότε όμως εγκαταστάθηκαν οί κάτοικοί του στή σημερινή τοποθεσία δέν γνωρίζουμε. Πάντως, τό όνομα του χωριού μάς θυμίζει τόν παλιό οικισμό Σέλι.

Άπ' τό Παλαιοσέλι μπορεί κανείς νά κατευθυνθεί πρός τό άπέναντι χωριό, τό Βουσοχώρι, άφού περάσει τόν Άωο ποταμό. Άπ' τό δρόμο πού όδηγεϊ στό Δίστρατο δέν φαίνεται τό βάθος τής χαράδρας, ή όποία είναι έντυπωσιακή. Κυλάει τό ποτάμι σέ εύρύχωρη κοίτη, χωρίς πολλές πέτρες καί στενέματα, όπως συμβαίνει πίο κάτω, όταν περνάει άπ' τά πέτρινα πόδια τής Τύμφης καί αναγκάζεται ν' άφρίζει καί νά βουΐζει. Τίς έντυπωσιακές εικόνες του ήμερου Άώου μπορείς νά τίς προσλάβεις άπ' τή γέφυρα πού συνδέει τίς όχθες του.

Συνεχίζοντας τή διαδρομή αύξάνονται οί χείμαρροι καί τά ρυάκια, πού τήν άνοιξη έχουν πολλά νερά. Ο δρόμος συνεχίζει νά περνάει μέσα άπ' τά χωριά. Γυμνές πλαγιές άπ' τίς διάφορες κατολισθήσεις, αλλά καί πυκνά πεύκα πού ύψώνονται μέ καθαρούς κορμούς καί λιγοστά κλαδιά. Είναι αδύνατα, εύθυτενή καί ψηλά. Λίγα εκατοστά απέχει τό ένα άπ' τό άλλο.

καί τριγύρω στό χωριό, καί τό δάσος πού ἀρχίζει ἐπά-
νω ἀπό τά τελευταῖα σπίτια, συνθέτουν ἕναν πίνακα
μαγευτικό. Ἀμέσως ἀντιλαμβάνεται κανεῖς ὅτι ἐδῶ θά
μποροῦσε νά γίνει ἕνας ἰδεώδης παράδεισος τῶν πε-
ριηγητῶν ἢ τουριστῶν, ἕνα θαυμάσιο θέρετρο». ⁵

5. Ἡ περιγραφή εἶναι τοῦ ἀείμνηστου Ἀναστασίου Εὐθυμίου-
μελετητῆ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης καί ἀκούραστου δημοσιογράφου-
ἀπ' τό κείμενό του «Δίστρατο, ἕνα γραφικό καί πολυάνθρωπο χω-
ριό μέ ἀσύγκριτες φυσικές καλλονές, λησμονημένο μέσα στήν ἀγκα-
λιά τῆς Πίνδου», τό ὁποῖο μᾶς εἶχε ἐμπιστευθεῖ. Προφανῶς θά τό
εἶχε δημοσιεύσει στήν ἐφημερίδα «Πρωϊνός λόγος» τῶν Ἰωαννίνων,
ἴσως τό 1991. Δυστυχῶς δέν θυμόταν πότε ἀκριβῶς εἶχε δημοσι-
ευθεῖ.

Β΄.

ΔΙΣΤΡΑΤΟ

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Τό κεφάλαιο πού ἀκολουθεῖ εἶναι γραμμένο ἀπ' τόν ἀείμνηστο δάσκαλο Εὐθύμιο Στ. Νίκου, Διστρατιώτη καί εἶναι εὐγενική ἀνταπόκριση σέ δικό μου αἶτημα, ὅταν ἔγραφα τό βιβλίο «Γνωριμία μέ τήν ἐπαρχία Κονίτσης», πού κυκλοφόρησε τό 1993. Τό παρατιθέμενο κείμενο συνοδευόταν ἀπ' τήν ἐξῆς ἐπιστολή:

«Ἡλιούπολη 25-11-1992

Αἰδεσιμώτατε,

Ἐπικαλοῦμαι τίς εὐχές καί εὐλογίες Σας.

Μέ ὅλη μου τή χαρά καί εὐχαρίστηση, σπεύδω νά σᾶς δώσω τίς πληροφορίες, πού ἀφοροῦν τό χωριό μου Δίστρατο. Τό θεωρῶ αὐτό καί ὑποχρέωσή μου, γιατί, σέ ἀνάλογη περίπτωση, βρῆκα τήν ἴδια κατανόηση καί ἐξυπηρέτηση καί ἀπό Σᾶς.

Τά προηγούμενα συγγραφικά σας ἔργα, μέ τήν ἐπιτυχία τους, παρέχουν τήν βεβαιότητα, ὅτι καί ἡ νέα Σας προσπάθεια, θά στεφθεῖ μέ ἀπόλυτη ἐπιτυχία. Θά συμπληρωθεῖ, ἔτσι, ἕνα κενό στή συνολική πληροφόρηση γιά μιᾶ τέτοια μαρτυρική καί ἱστορική ἐπαρχία.

Προσπάθησα, ὅσο μπορούσα, νά δώσω τά πιό βασικά χαρακτηριστικά τοῦ χωριοῦ. Δέν ἰσχυρίζομαι γιά

τήν ἀρτιότητα καί πληρότητά τους. Κάθε ἐρευνητής καί μελετητής, μέ τή διορατικότητά του καί τή συγγραφική του πείρα, στρέφει τούς προβολεῖς τῆς ἔρευνας μέ δεξιοτεχνία, πρὸς κάθε πτυχή πού ἀποτελεῖ τό στόχο του, τό σκοπό του.

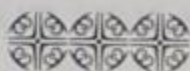
Θά χαρῶ πολύ, ἂν Σᾶς φανοῦν ἐπαρκή καί χρήσιμα. Σέ Σᾶς ἐναπόκειται νά τά χρησιμοποιήσετε ἐλεύθερα, ὅπως τό ἐπιβάλλει τό ὅλο πνεῦμα τῆς συγγραφῆς.

Ἐκ μέρους μου, Σᾶς παρέχω τή διαβεβαίωση, ὅτι, εὐχαρίστως, θά εἶμαι στή διάθεσή Σας, γιά τυχόν διασαφήσεις, συμπληρώσεις, κ. λπ.

Σᾶς εὐχόμαι καλή ἐπιτυχία.

Μέ σεβασμό καί ἐκτίμηση

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΣΤ. ΝΙΚΟΥ»

α'. Τό μεγάλο χωριό τῆς Λάσκας ἁώου

Ἐνα ἀπό τά χωριά τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης εἶναι καί τό Δίστρατο, πρώην Μπριάζα.

Σέ διάφορες γραπτές πηγές, φέρει τίς ὀνομασίες Πράζα, Μπριάζα, Βρυάζα. Σέ αὐτοκρατορικό δέ διάταγμα (φιρμάνι) καί Μπεράρ.

Ἀναγνωρίστηκε ὡς Κοινότητα Βριάζης τό 1919 καί μετονομάστηκε τό 1928 σέ Δίστρατο.

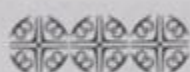
Ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωριοῦ, ἐξ αἰτίας τῶν διαφόρων γνωστῶν παραγόντων, ἔχει ὑποστῆ μιᾶ ἀὐξομείωση. Ἡ πρώτη ἀπογραφή τοῦ 1913 ἀνεβάζει τοὺς κατοίκους σέ 940, τό 1940 σέ 1.033 καί τό 1981 σέ 404.

Στά παλιότερα χρόνια, ἓνας πεζός κάτοικος χρειαζόταν 10 ὥρες, γιά νά ἐπικοινωνήσῃ μέ τήν Κόνιτσα καί 12 ὥρες μέ τό φορτηγό ζῶο του. Τό 1957 ἔγινε ἡ διάνοιξη τοῦ αὐτοκινητόδρομου Δίστρατο-Σμίξη καί τό 1972 Δίστρατο-Κόνιτσα (48 χλμ.).⁶

Τό χωριό βρίσκεται στή Λάκκα Ἀώου. Συνορεύει μέ τά χωριά τῆς Ἡπείρου Ἄρματα καί Λάιστα καί τῆς Μακεδονίας Περιβόλι, Ἀβδέλλα, Σμίξη καί Σαμαρίνα.

Τό ἔδαφός του εἶναι ὄρεινό. Μιά χαρακτηριστική σειρά ἀπό βουνά τό περιτριγυρίζουν: Βασιλίτσα (2.249 μ.), Γουμάρα (2.126 μ.), Νάνα (Ἄννα) (1.920 μ.) Τσιούκα (1.915), Μπότσια (1.780 μ.) κ. ἄ.

Ἡ συνολική ἔκτασή του εἶναι 54.000 στρέμματα. Διασχίζεται ἀπό τά ποτάμια Ἀῶο καί Βρυάζη. Εἶναι κτισμένο στίς Ν.Δ. πλαγιές τῆς Βασιλίτσας, σέ ὑψόμετρο 1.100 μ. Δύο μεγάλα ρέματα τό χωρίζουν σέ τρεῖς μαχαλάδες, τόν Πάνω, τόν Μεσαῖο καί τόν Κάτω.

6. Τά Γρεβενά ἀπέχουν ἀπ' τό Δίστρατο 60 χιλ. καί τό Χιονοδρομικό Κέντρο τῆς Βασιλίτσας 11 χιλ.

β. Πανώριο καί περήφανο

Ένα κοπάδι σκόρπιο τά χαρωπά άσπρα σπιτάκια του, ανάμεσα στά πυκνά δέντρα καί τούς καταπράσινους πολλούς κήπους του. Καθένας πού τό άγναντεύει, χωρίς νά τό θέλει, θαυμάζει τό πρακτικό μυαλό, τήν πλούσια φαντασία καί τή μεγάλη διορατικότητα τῶν πρώτων οίκιστῶν του. Ριζοβόλησαν στό πανέμορφο αὐτό τοπίο, στό γεμάτο μαγεία, άρμονία καί χάρη. Πανώριο, γεμάτο ζωντάνια, φορτωμένο μνήμες παλιές κι ένδοξες, ξεπροβάλλει περήφανο, χαρωπό, ανάμεσα στά δαντελένια βουνά.

Κάθε κομμάτι τοῦ χωριοῦ, κάθε έξαχή του, καθένα άπ' τά στοιχεΐα πού συνθέτουν τήν όλότητά του, τή φυσιογνωμία του, συναγωνίζονται τό ένα τ' άλλο, σέ γραφικότητα καί χάρη. Τό κάθε στοιχείο έδῶ δίνει τό δικό του του τόνο, τή δική του άπόχρωση.

Τό Δίστρατο δέν τό καμαρώνουν μόνο οί κάτοικοί του καί δικαίως φυσικά. Περαστικοί κι έπισκέπτες, έπίσημοι καί άνεπίσημοι, μιλοῦν μέ τά καλύτερα λόγια γι' αὐτό. Φιλοπρόοδοι καί φιλόξενοι οί κάτοικοί του, φιλοδοξοῦν νά αναδείξουν ζηλευτό καί πρότυπο τό χωριό τους.

γ. Ιστορική αναδρομή

Εΐναι αλήθεια ότι μέχρι σήμερα άγνοοῦμε κάτω

ἀπό ποιές συνθήκες βρέθηκαν οἱ πρῶτοι οἰκιστές στό νέο αὐτό περιβάλλον τους. Ποιές οἰκονομικές καί κοινωνικές συγκυρίες τό εὐνόησαν ἀρχικά. Δέν ξέρουμε πόσο ἐπέδρασε ἡ ἱστορική καί οἰκονομική ἐξέλιξη στά διαδοχικά στάδιά του. Ἄγνοοῦμε τήν ἀρχική κοινωνική διαστρωμάτωσή του καί τούς κατοπινούς μετασχηματισμούς του, καθώς καί τή δημογραφική στάθμη, στά ἐξελικτικά στάδιά του. Ὅ,τι γραπτό στοιχεῖο τυχόν ὑπῆρχε χάθηκε μέ τήν ὀλοκληρωτική, σχεδόν, καταστροφή του κατά τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Κατά τήν παράδοση, τό χωριό πρωτοχτίστηκε στήν τοποθεσία «Μπουρτζόι», σέ ἄγνωστη ἐποχή. Ἡ ὕπαρξη ὅμως πολλῶν φιδιῶν στήν περιοχή ἐκείνη, ὅπως λέγεται, ἀνάγκασε τούς κατοίκους νά διαλέξουν τή σημερινή τοποθεσία, πού παρείχε μεγαλύτερη ἀσφάλεια ἀπό κάθε ἀποψη καί τή διέρρεαν τό ποτάμι καί πολλά ρέματα.

Ἀπό διάφορα ἀρχαιολογικά ἀντικείμενα, πού βρέθηκαν στήν περιοχή τοῦ χωριοῦ, οἱ ἀρχαιολόγοι ἔχουν ἤδη κατατάξει τό Δίστρατο στήν κατηγορία τῶν προϊστορικῶν χωριῶν καί ἰδιαίτερα τῆς «χαλκίνης περιόδου» καί μέ τίς ἐνδείξεις αὐτές ἀναγράφεται στούς σχετικούς ἀρχαιολογικούς χάρτες τους.

Ὁ πρῶτος οἰκιστικός πυρήνας ἔγινε γύρω ἀπό τήν ἐκκλησία τῆς Παναγίας στόν Κάτω Μαχαλά. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, ἡ ἐξέλιξη τοῦ χωριοῦ προχωροῦσε γοργά καί ἀναδείχθηκε σ' ἓνα ἀπό τά μεγαλύτερα χωριά τῆς Ἐπαρχίας.

Τό Δίστρατο στήν ἱστορική του πορεία γνώρισε διαφορες ἐπιθέσεις καί καταστροφές. Κατά τήν περίο-

δο τῆς Ρωμαιοκρατίας, ἡ μακρά παραμονή στρατιωτικῶν μονάδων στήν περιοχή τοῦ χωριοῦ, γιά στρατιωτικούς λόγους, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα οἱ ντόπιοι κάτοικοι νά ἔρθουν σ' ἐπαφή μέ τούς ὀροφύλακες αὐτούς, γιά ἐπαγγελματικούς καί βιοποριστικούς λόγους. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ ἦταν νά δημιουργηθεῖ ἡ βλάχικη γλώσσα, πού ἀποτέλεσε γιά μεγάλη περίοδο τή μητρική γλώσσα τῶν κατοίκων, παράλληλα μέ τήν ἑλληνική. Πολλές φορές ρωμαϊκές στρατιωτικές φάλαγγες διέσχισαν τήν περιοχή καί ἔγινε τόπος συγκρούσεων καί καταστροφῶν.

Στά μαῦρα χρόνια τῆς τουρκικῆς σκλαβιάς ἔφτασε καί στήν Μπριάζα τό ἀπειλητικό κύμα βίας καί τρομοκρατίας, τῆς διαφθορᾶς καί τῆς ἀτίμωσης. Τότε ἀκριβῶς, ἄδραξαν τά τουφέκια τους πολλοί κάτοικοι τοῦ χωριοῦ κι ἔγιναν κλέφτες στά βουνά. Λημέρια κλεφτῶν στήθηκαν στά δοξασμένα βουνά. Ἀγωνίστηκαν σκληρά, πάλεψαν γιά τήν πολυπόθητη λευτεριά, ἐπαινήθηκαν γιά τή λεβεντιά τους, διασύρθηκαν καί κατακρίθηκαν, ὅταν λόξευσαν, γιά διαφόρους λόγους, ἀπό τήν πατριωτική τους ἀποστολή.

Τήν περίοδο αὐτή οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἀγωνίστηκαν ἔντονα καί κατά τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας, πού ἔκανε τήν ἐμφάνισή της στήν περιοχή καί ἤθελε ν' ἀλώσει τίς γνήσιες ἑλληνικές ψυχές τους. Ὀνειρευόμενοι οἱ ὀπαδοί της ἀνασύνταξη ρωμαϊκῶν λεγεώνων καί ἴδρυση «Πριγκιπάτου τῆς Πίνδου», στράφηκαν μέ μανία, μέ τήν προστασία τῶν Ἰταλῶν, ἐναντίον ὄλων ἐκείνων πού παρέμεναν σταθεροί στίς ἑλληνικές τους παραδόσεις καί στίς πατρογονικές τους

ρίζες. Ἀκολούθησαν σκληροὶ διωγμοί, κακοποιήσεις, ἔξορίες καὶ ἄρπαγές. Ἡ Θεία Δίκη ὅμως δέν ἄργησε. Μεταπολεμικά ὅλοι τους ἐξαφανίστηκαν καὶ διαλύθηκαν.

Ἀκολούθησε ὁ πόλεμος τοῦ 1940. Ἡ κατάληψη τοῦ χωριοῦ ἀπ' τοὺς Ἰταλοὺς στίς 2-11-1940, οἱ σκληρές μάχες πού διεξήχθησαν, ἔξω καὶ μέσα στό χωριό, κατὰ τήν ἀντεπίθεση τῶν ἡρωϊκῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων, ἔδωσαν τήν εὐκαιρία στό σύνολο σχεδόν τῶν κατοίκων νά ἐκδηλώσουν τά ἔντονα πατριωτικά τους αἰσθήματα, ὑποβοηθώντας μέ κάθε τρόπο καὶ μέσο τίς μαχόμενες Ἑλληνικές Δυνάμεις.

Ἡ μεγαλύτερη καταστροφή τοῦ χωριοῦ ἔγινε ἀπό τίς χιτλερικές ὀρδές στίς 18-10-1943 καί 5-7-1944, κατὰ τήν διάρκεια τῶν ἐπιθέσεων αὐτῶν. Ἀπό τά 204 κτίρια τοῦ χωριοῦ κάηκαν τά 178, ἐκτός ἀπό τοὺς ἄλλους βοηθητικούς καὶ ἀποθηκευτικούς χώρους. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος πού ἀκολούθησε, σκόρπισε νέες σκληρές δοκιμασίες. Αἷμα ἀδελφικό χύθηκε, μίση καλλιεργήθηκαν. Ἐνα μελανό σημεῖο στήν ἱστορία μας.

δ'. Οἱ ἀσχολίες τῶν κατοίκων

Τό Δίστρατο ὅμως δέν ἔσβησε. Μέ τήν ἀδάμαστη θέληση καὶ φιλοπατρία τῶν κατοίκων, ξαναχτίστηκε πιό ὄμορφο ἀπ' ὅ,τι ἦταν. Εἶναι χαρακτηριστική καί

ἐπαινετή ἢ ἐργατικότητά τους, ἢ γρήγορη προσαρμογή τους στίς ἀνάγκες τῆς ζωῆς καί ἢ προσπάθεια ἐξελικτικῆς ἀνόδου καί ἐπιτυχίας σέ κάθε τομέα.

Ἡ ἀφθονία τῶν δασῶν στήν περιοχή ἔστρεψε τό ἐνδιαφέρον τῶν ἀρρένων κατοίκων νά κατεργασθοῦν καί νά ἐκμεταλλευθοῦν μέ τόν καλύτερο τρόπο τά δασικά προϊόντα (κατεργασμένη ξυλεία, κατράμι κ.λπ.). Ἀνεδείχθησαν ἄξιοι ὑλοτόμοι, ἄριστοι μαστόροι στά ὑδροπρίονά τους. Ἡ κυρία αὐτή ἐνασχόλησή τους διατηρήθηκε ἀπ' τά παλιά χρόνια μέχρι τά τελευταῖα, ὅποτε ἡ σύγχρονη τεχνολογική ἐξέλιξη τοῦς ἔστρεψε ἀναγκαστικά πρὸς ἄλλους τομεῖς τῆς βιοπάλης.

Ἡ μεταφορά καί ἐμπορία τῶν δασικῶν προϊόντων καί οἱ βιοποριστικές ἀνάγκες τῶν κατοίκων δημιούργησαν καί τήν τάξη τῶν «Κερατζήδων» (ἀγωγιάτες).

Τό ἔδαφος δέν εὐνοεῖ τήν γεωργική ἐκμετάλλευση. Ἀπλά ικανοποιεῖ ὀρισμένες ἀνάγκες τῶν κατοίκων καθώς καλλιεργοῦνται λίγα δημητριακά, κηπευτικά καί ὑπάρχουν μερικά καρποφόρα δέντρα.

Κατά περιόδους μέρος τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνταν μέ τήν κτηνοτροφία, κυρίως μέ αἰγοπρόβατα καί ἀγελάδια.

Περιορισμένη ἦταν ἡ μετανάστευση καί ὁ ξενιτεμός. Μικρή ἔξαρση παρατηρήθηκε στά μεταπολεμικά χρόνια, ἰδίως τά τελευταῖα.

Ἀξιοζήλευτη ἦταν ἡ ὑφαντική τέχνη τῶν ἄξιων γυναικῶν τοῦ χωριοῦ. Ἰκανοποιοῦσε ὅλες τίς οἰκογενειακές καί ἀτομικές ἀνάγκες σέ ὑφαντά εἶδη.

ε'. ἀντίστασις καὶ πρόοδος

Μετά τόν ἐμφύλιο πόλεμο ἀκολούθησε μιά σύντομη περίοδος χαλάρωσης καί ἀπογοήτευσης. Ἡ κατατρεγμένη καί τυραννισμένη αὐτή γενιά ἀποζητοῦσε ἐναγώνια ἀλλαγὴ στή θολή ἀτμόσφαιρα, ἕνα φῶς στό σκοτάδι, μιά ἐλπίδα χαρᾶς καί εὐτυχίας στή μαύρη ἀπελπισία τους.

Γιά ὅλα αὐτά οἱ Διστρατιῶτες ἀγωνίστηκαν καί πέτυχαν. Τό χωριό σήμερα εἶναι ζωντανό. Σχεδόν ὅλα τά σπίτια ξαναχτίσθηκαν, πιο ὁμορφα, πιο σύγχρονα. Αὐτοκινητόδρομοι καί δασικοί δρόμοι διευκολύνουν τήν προσπέλαση πρὸς τά γειτονικά χωριά καί τά ἐμπορικά κέντρα Κονίτσης καί Γρεβενῶν. Ἡ συγκοινωνία εἶναι τακτική.

Οἱ δρόμοι μέσα στό χωριό διανοίγονται καί τιμεντοστρώνονται. Διατηρεῖται δέ ἀκόμα ἡ ὡραία παλιά συνήθεια κάθε νοικοκυρά νά καθαρίζει καθημερινά τό δρόμο μπροστά στό σπίτι της. Πλατεῖες διαμορφώνονται. Τά κέντρα ψυχαγωγίας ἐκσυγχρονίζονται. Τό ὄξύ πρόβλημα ὑδρευσης τῶν κατοίκων βρήκε τή σωστή του λύση. Οἱ λειτουργοῦντες Δασικοί Συνεταιρισμοί βελτιώνουν τήν οἰκονομική κατάσταση τῶν μελῶν τους. Τό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας, ὁ Χιονοδρομικός καί Ὀρειβατικός Σύλλογος, ὁ παλαιός Δεντροκόμικος Σύλλογος, οἱ Ἀδελφότητες Διστρατιωτῶν δημιουργοῦν τίς προϋποθέσεις γιά μιά τουριστική ἀξιοποίηση τῆς περοχῆς τοῦ χωριοῦ. Μελισσολῶι οἱ κάτοικοι στόν καθημερινό ἀγῶνα γιά μιά πιο χαρούμενη ζωή. Ἀναζητοῦν νέες εὐκαιρίες καί

νέους τρόπους δουλειᾶς. Στό σκληρό καί όλομέτωπο αὐτόν ἀγώνα ὕπαρξης καί ἀνόδου δραστηριοποιήθηκαν όλοι οἱ παράγοντες.

Οἱ τρεῖς ἐκκλησίες στό χωριό καί τά δύο ἐκκλησάκια φωτίζουν καί θερμαίνουν τίς καρδιές τῶν κατοίκων . Ὁ Παιδικός Σταθμός, τό Νηπιαγωγεῖο, τό Δημοτικό Σχολεῖο, ἡ Οἰκοκυρική Σχολή, ἡ Ταπητουργική Σχολή, τό Κέντρο Λαϊκῆς Ἐπιμόρφωσης, τό Ἐνοριακό Πνευματικό Κέντρο, ἡ Κοινοτική Βιβλιοθήκη καί αὐτή τοῦ Κέντρου Ἐπιμόρφωσης λειτουργοῦν όλα κανονικά. Ἀγκαλιάζουν τά παιδιά, ἀνοίγουν τοὺς πνευματικούς τοὺς ὀρίζοντες, διευρύνουν τίς ἐπιδιώξεις τοὺς, τοὺς προετοιμάζουν στά πρώτα τοὺς παιδικά βήματα γιά μιὰ κοινωνία σύγχρονη καί ἀνθρώπινη.

Σήμερα τό Δίστρατο σεμνύνεται γιά τοὺς πολλοὺς πνευματικούς ἀνθρώπους, πού διαπρέπουν σέ διάφορους τομεῖς τῆς κοινωνίας. Καί όλα αὐτά χωρίς νά δημιουργεῖται χάσμα μέ τό παρελθόν.

Ἡ παράδοση, τά ὠραῖα ἦθη καί ἔθιμα ἀγωνίζονται σκληρά ἐνάντια στό σύγχρονο κόσμο, τῆ σύγχρονη ζωῆ καί προσπαθοῦν νά μὴν ἀλλάξει ριζικά τό σκηνικό τοῦ χωριοῦ, νά μὴν ἐπικρατήσουν τά ξένα πολιτιστικά στοιχεῖα καί ἡ μιὰ γενιά, κατά τό δυνατόν, ν' ἀποτελεῖ φυσική συνέχεια τῆς προηγουμένης.

Γ

Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ο μάστορας Άλέξης Μαρτσέκης στο μέσον καθιστός, με τό μπα-
στούνι του. Η φωτογραφία είναι βγαλμένη στην Πυρσόγιαννη
περί τό 1937-1938. Από τό αρχείο τής Προοδευτικῆς Ένωσης
Πυρσογιάννης.

Ο μάστορας Πέτρος Τσε-
ρώνης του Γιαννούλη, ό ό-
ποίος ἦταν σπουδαίος πε-
λεκάνος (λιθοξόος). Ήταν
συγγενής του Άλέξη Μαρ-
τσέκη κι ἔπαιρναν μαζί πολ-
λές δουλειές.

Στό κέντρο τοῦ χωριοῦ ὑπάρχει ὁ ἱερός ναός τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὁ ὁποῖος χτίστηκε τό 1900 (ἤ 1901). Δυστυχῶς, στήν ἐξωτερική ἐπιγραφή τῆς νότιας πλευρᾶς τοῦ ναοῦ δέν εἶναι εὐανάγνωστο τό ψηφίο τῶν μονάδων τῆς χρονολογίας. Ἡ ἀνάγλυφη ἐπιγραφή ἀναφέρει:

«Ο ΝΑΟΣ
ΟΥΤΟΣ ΕΚ
ΤΙΣΤΗ 1900 (;)
ΑΥΤΟΥΣ 17»

Οἱ χτίστες πού ἐργάστηκαν κατάγονταν ἀπ' τήν Πυρσόγιαννη καί ἦταν οἱ μαστόροι Ἀλέξης Μαρτσέκης (1864-1948), Γιαννούλης Τσερώνης (1840-1917) καί ὁ γιός τους Πέτρος Τσερώνης (1869-1949). Ὅλοι τους ἦταν σπουδαῖοι πελεκάνοι. Στό ἴδιο μπουλούκι (παρέα) δούλεψαν στήν Παναγία καί μαστόροι ἀπ' τήν οἰκογένεια Καραγκιοζαίων.⁷

ἌΟ Εὐθύμιος Νίκου μάς δίνει μερικές ἐνδιαφέρου-

7. Οἱ πληροφορίες γιά τούς μαστόρους ὀφείλονται στόν Πυρσογιαννίτη Βασίλη Παπαγεωργίου καί δόθηκαν μέ ἐπιστολή του στόν Ἡλία Πίσπα (30-3-2008). Ὁ ἴδιος ἔστειλε καί δύο σχετικές φωτογραφίες πού δημοσιεύονται στό παρόν βιβλίο.

σες πληροφορίες για τό ναό: «Διαστάσεις: Μήκος 23,10 μ., πλάτος 13,10μ., και ύψος 7,40 μ. Ἡ θεμελίωση ἔγινε ἀρχές τοῦ 1900. Τά ἐγκαίνια ἔγιναν στίς 16-8-1909. Ὑλικά: Στήν τοιχοποιΐα εἶναι μαυρόπετρες ἀκατέργαστες. Τά ἀγκωνάρια στούς τοίχους, τίς πόρτες καί τά παράθυρα εἶναι ἀσβεστολιθικά, λευκά, πελεκητά. Στή σκεπή εἶναι σχιστολιθικές μαυρόπλακες. Τά πατώματα στό γυναικωνίτη εἶναι ξύλινα, ἐνῶ τά ὑπόλοιπα εἶναι τσιμεντένια».

Ὁ κεντρικός ναός τοῦ χωριοῦ ἀρχικά ἦταν χτισμένος στό παλιό νεκροταφεῖο, ἀλλά εἶχε καταστραφεῖ ἀπό καθίζηση τοῦ ἐδάφους. Κρίθηκε τότε ἀναγκαῖο νά χτισθεῖ νέος ναός.⁸

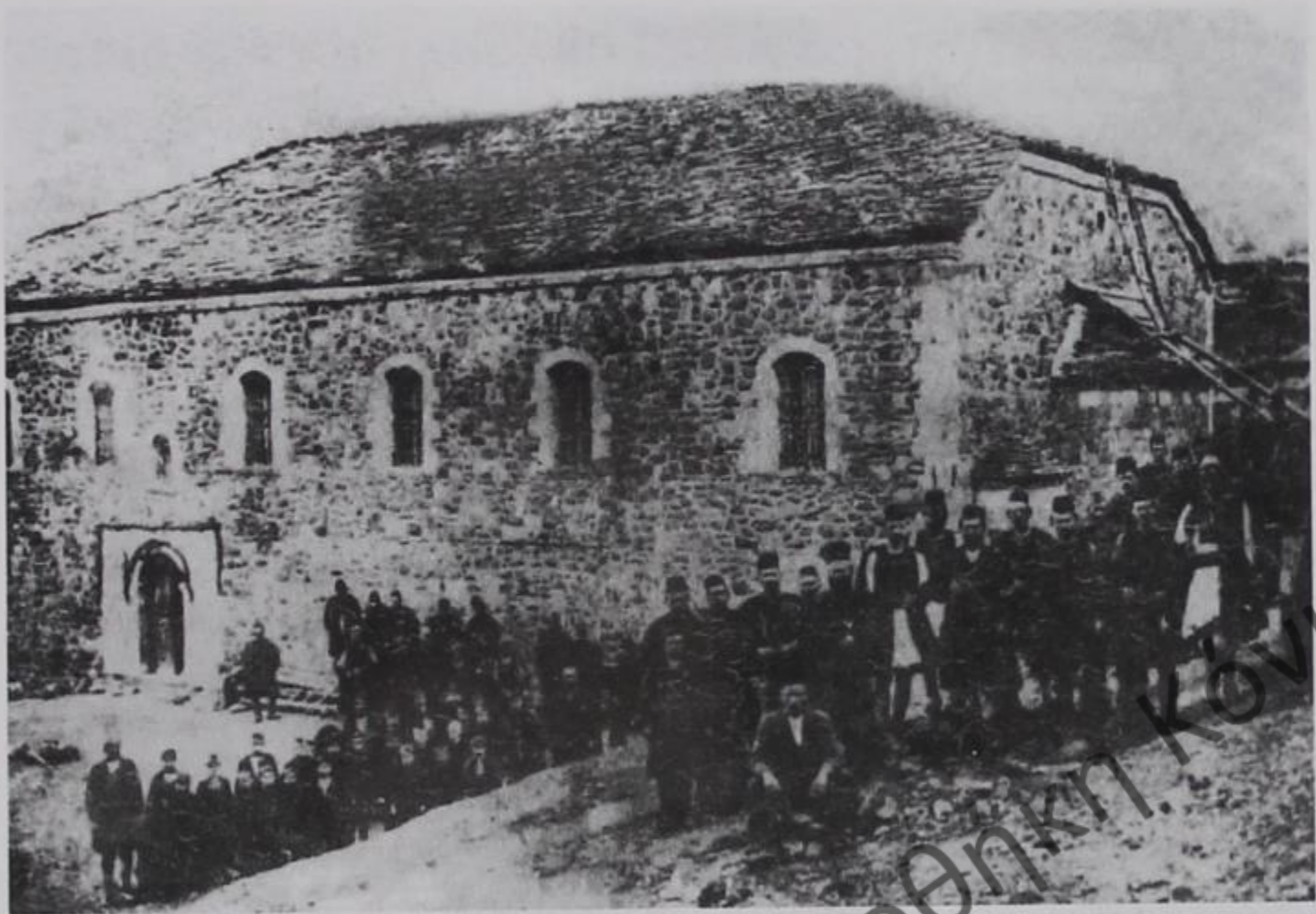
8. Ὁ ἱεροδιδάσκαλος Νικόλαος Εὐ. Μέμος, ὁ ὁποῖος ὑπηρέτησε στό Δίστρατο ἀπό τό 1979 μέχρι 1987 καί ἄφησε ἀγαθή μνήμη στούς κατοίκους, ἔχει καταγράψει τήν προφορική παράδοση, πού ἀναφέρεται στήν ἐπιλογή τοῦ τόπου ὅπου χτίστηκε ἡ νέα ἐκκλησία.

«Γιά τόν τρόπο ἐπιλογῆς ὑπάρχουν δύο μαρτυρίες:

α'. Οἱ χωριανοί τοποθέτησαν τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας (αὐτή πού ὑπάρχει καί σήμερα) σέ μέρος πλησίον τῆς πλατείας τοῦ χωριοῦ, μέ σκοπό νά χτίσουν ἐκεῖ τήν ἐκκλησία. Τήν ἐπόμενη ἡμέρα ἡ εἰκόνα βρέθηκε σέ ἄλλο σημεῖο. Τό θαῦμα αὐτό ἐπαναλήφθηκε, γεγονός πού ἔπεισε τούς κατοίκους ὅτι πρέπει νά χτίσουν τήν ἐκκλησία στό σημεῖο πού πήγαινε ἡ εἰκόνα.

β'. Οἱ κάτοικοι ἔλεγαν διάφορες γνώμες γιά τόν τόπο ἀνέγερσης τῆς ἐκκλησίας. Ἄλλοι ἔλεγαν τή θέση «Μπαρέκα» καί ἄλλοι τή θέση «Καραγάτσια», ὅπου εἶναι σημερινή πλατεία. Τότε ὁ Παπαθανάσης ὁ Λεβεντόπαπας (χαρακτηρισμός ὄλων τῶν γερόντων, γιατί εἶχε πιάσει μέ τά χέρια ἕνα ἀγριόχοιρο) πῆρε μιά πλάκα, ἔγραψε στό ἕνα μέρος τή λέξη «Καραγάτσια» καί στό ἄλλο τή λέξη «Μπαρέκα» καί τήν ἔριξε ψηλά. Ἐτυχε λοιπόν ἡ πλευρά μέ τή λέξη «Μπαρέκα», ὅπου καί χτίστηκε τελικά ὁ ναός. Γιά τήν

Μέ τις φιλότιμες προσπάθειες και τις θυσίες τῶν κατοίκων Διστράτου, ἄρχισε τό 1900 ἡ ἀνέγερση τοῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καί ἐγκαίνια στήκε στίς 16-8-1909 ἀπ' τόν Μητροπολίτη Σφυρίδανη Βλάχο. Ἡ φωτογραφία εἶναι ἀπ' τά ἐγκαίνια. Διακρίνονται κάτοικοι, μαθητές καί ὁ δραστήριος ἱερέας Ἀθανάσιος Πίσπας.

Ὁ Φίλιππος Πίσπας, ἀναφερόμενος στόν παλιό ναό καί στόν καθορισμό τῆς τοποθεσίας τοῦ νέου, σημειώνει: «Στό παλιό νεκροταφεῖο μέχρι τή βρύση πού πᾶμε γιά τούς Τασαίους ὑπάρχει νερό. Ἀφοῦ βούλιαξε

ἀνέγερσή του ἀντιμετώπισαν πολλές δυσκολίες. Μέ τά ζῶα κουβαλοῦσαν ἀπ' τό χωριό Φιλιππαῖοι τίς πλάκες γιά τή στέγη».

Ἡ ὀνομασία «Καραγάτσια» ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχαν αἰωνόβια δέντρα, φτελιάδες, πού στήν τουρκική γλώσσα ὀνομάζονται «καραγάτσια». Αὐτό τό ὄνομα φέρει ἡ πλατεία τοῦ χωριοῦ.

ἡ ἐκκλησία εἶχαν κάνει μιά πρόχειρη ξύλινη, ἀριστερά ἀπό τό κοιμητήριον, ἡ ὁποία κάηκε ἀπό ἀναμμένα κεριά. Ἀπό πολύ παλιά ἦταν ἡ ἐπιθυμία τῶν χωριανῶν νά χτισθεῖ στό κέντρο τοῦ χωριοῦ. Ὑπῆρχαν τά οἰκόπεδα, τό χωριό ὅμως ἦταν διχασμένο. Οἱ Πανωμαχαλίτες τή θέλανε στή σημερινή πλατεία (Καραγάτσια) καί οἱ Κατωμαχαλίτες ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα ἡ ἐκκλησία. Δέν μπορούσαν ν' ἀποφασίσουν. Ὑπῆρχε μεγάλη διχόνοια καί οἱ τσακωμοί ἔπαιρναν κι ἔδιναν. Τελικά εἶπαν ν' ἀποφασίσει ἡ ἴδια ἡ Παναγία πού ἤθελε τήν ἐκκλησία. Πῆραν μιά πλάκα, κάνανε τό σταυρό ἀπό τή μιά μεριά. Συμφώνησαν νά φέρονται στόν ἀέρα ψηλά τρεῖς φορές. Ἄν ἔπεφτε ἡ πλάκα μέ τό σταυρό πάνω, θά γινόταν ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα. Δυό φορές ὁ σταυρός ἦταν ἀπό πάνω καί γι' αὐτό χτίσθηκε ἡ ἐκκλησία ἐκεῖ πού εἶναι. Τό μέρος ἦταν χωράφια, τά ὁποῖα δώρισαν οἱ ἰδιοκτῆτες τους».⁹

Ὁ ναός πού χτίστηκε διατηρήθηκε ἀνέπαφος σέ ὅλες τίς ἐμπόλεμες περιόδους τοῦ 20οῦ αἰώνα. Μεγάλη ὑπῆρξε ἡ συμβολή τοῦ δυναμικοῦ ἱερέα Ἀθανασίου Πίσπα, ὁ ὁποῖος περιόδεψε σέ πολλούς τόπους καί πολιτεῖες γιά νά συγκεντρώσει τό ποσό πού χρειαζόταν γιά τήν ὀλοκλήρωση τῆς ἀνέγερσης τοῦ ναοῦ καί τόν ἐσωτερικό καλλωπισμό του. (Γιά τήν προ-

9. Ὁ Ἡλίας Πίσπας, Διστρατιώτης, διαθέτει πλουσιότατο φωτογραφικό ἀρχεῖο, πού ἀναφέρεται στήν ἱστορία τοῦ Διστράτου. Ὄταν πληροφορήθηκε ὅτι ἐτοιμάζαμε τό παρόν ἐπετειακό βιβλίο, πρόθυμα μᾶς ἔστειλε σχετικές φωτογραφίες, ἀλλά κι ἐνημερωτικά σημειώματα. Ὅλες οἱ ἀσπρόμαυρες φωτογραφίες τοῦ βιβλίου εἶναι δική του προσφορά, γιά τήν ὁποία ἰδιαίτερα τόν εὐχαριστοῦμε.

Ἡ νότια εἴσοδος τοῦ Ναοῦ. Διακρίνονται δύο νέοι πού προσπαθοῦν νά τοποθετήσουν τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας στήν εἰδική θέση, ἀνάμεσα στά δύο παράθυρα.

Ὁ ἱερός Ναός τῆς Παναγίας χωρίς τίς μεταγενέστερες προσθήκες. Ἡ φωτογραφία εἶναι ἀπό τό 1927 ἤ 1928.

σωπικότητα τοῦ ἱερέα Ἀθανασίου Πίσπα βλέπε πιο κάτω τό σχετικό κεφάλαιο)

Μαζική ἦταν ἡ συμμετοχή τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ στήν ανέγερση τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας. «Οἱ Μπριαζῶτες ἦταν βαθιά θρησκευόμενοι. Ὅλοι ὅσοι μπορούσαν ἐργάστηκαν γιά τήν ἐκκλησία. Μεγάλοι καί μικροί. Οἱ κοπέλες καί οἱ γυναῖκες ζαλικωμένες κουβάλησαν τήν πλάκα γιά τή σκεπή ἀπό τό Γκρισμπάνι καί τούς Φιλιππαίους. Ἐπίσης ὅ,τι ὑλικό ἦταν στή παλιά ἐκκλησία πού εἶχε βουλιάξει τό κουβάλησαν στή νέα ἐκκλησία. Διηγοῦνται μάλιστα κι ἓνα συγκεκριμένο γεγονός. Ἦταν ἐκεῖ μιά μεγάλη γρεντά, πολύ βαριά, ὅλο δαδί. Ὁ παπα-Θανάσης ἔβαλε στοίχημα ὅτι θά τήν μεταφέρει στήν καινούργια ἐκκλησία. Πράγματι τή μετέφερε στόν ὦμο του καί κέρδισε ἓνα ζευγάρι τσαρούχια καινούργια μέ φουῦντες. Ἦταν πολύ

Ἡ Γιαννούλα
Γεωργ. Πίσπα-
Οἰκονόμου,
ἡ ὁποία μαζί μέ
τίς συνομήλικές
της γυναῖκες
κουβάλησαν
πλάκες γιά τή
στέγη τοῦ Ναοῦ.

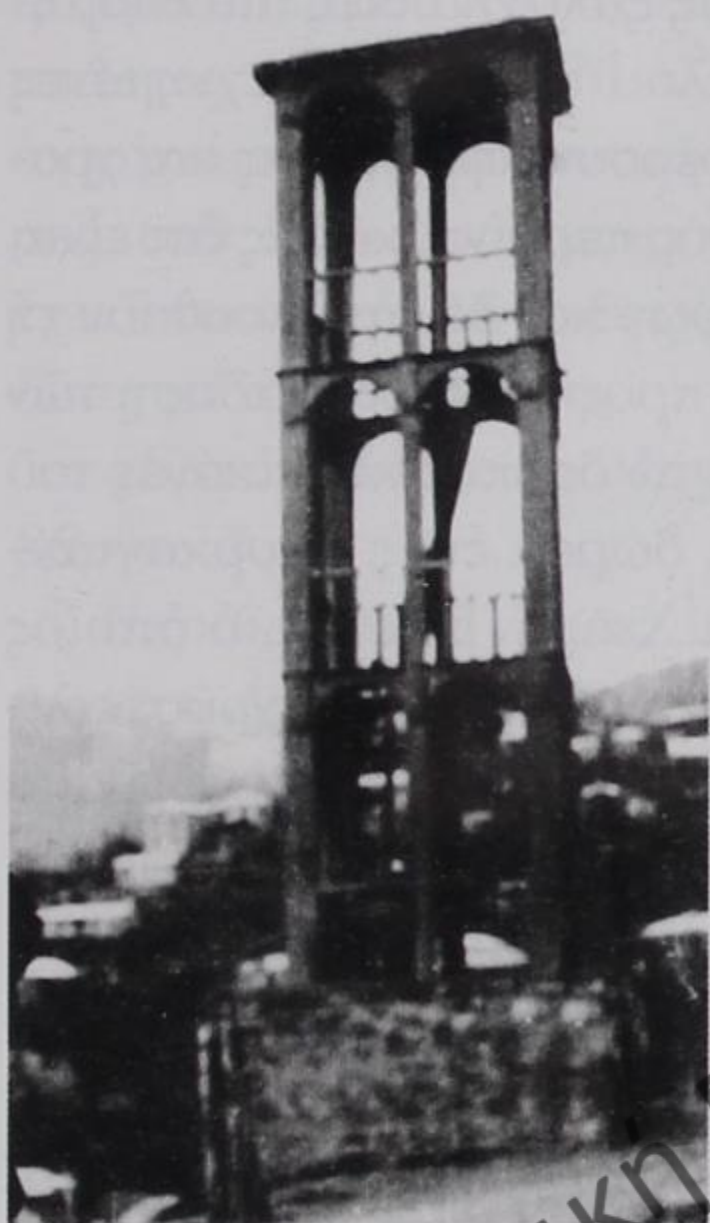
δύσκολο αὐτό πού ἔκανε ὁ παπα-Θανάσης, γιατί ἦταν στενό τό μονοπάτι καί ἀνηφορικό. Μέ τά μουλάρια κουβάλησαν τίς πέτρες ἀπό διάφορα μέρη. Ἡ ξυλεία μεταφέρθηκε ἀπ' τά γύρω βουνά. Στήν τοποθεσία Κατράνια εἶχαν βρεῖ ἕνα μεγάλο πεῦκο, πεσμένο ἀπό πολλά χρόνια, ὅλο δαδί. Τό πελέκησαν μέ τά τσεκούρια καί βγάλανε τή μεγάλη γρεντά γιά τή σκεπή. Δυό πα-

ρέες παιδεύονταν για πολλές μέρες νά τή φέρουν στό χωριό σέρνοντάς την», σημειώνει ὁ Ἡλίας Πίσπας. Καί συνεχίζει μέ ἄλλες σχετικές πληροφορίες: «Τήν ξυλουργική δουλειά τήν ἔκανε ἐξ ὀλοκλήρου ὁ μέγας ἀδελφός τοῦ παπα-Θανάση Ἀλέξης Χρ. Πίσπας, ὁ καλύτερος μαραγκός τῆς Μπριάζας – καί ὁ καλύτερος κατασκευαστής πριονιῶν, τά λεγόμενα νεροπρίονα – πού κοντά του μάθανε καί ἄλλοι τήν τέχνη τοῦ ξυλουργοῦ καί τοῦ κατασκευαστῆ πριονιῶν. Αὐτός ἔκανε τό τέμπλο, τό γυναικωνίτη καί τήν ὠραία καί ἀνετη σκάλα πού ἀνεβαίνουν οἱ κοπέλες στό πάνω πατώμα, τά ταβάνια κ.λπ. Θαυμαστό ἦταν καί τό καφασωτό στό γυναικωνίτη, πού ἦταν καμπυλωτό καί ὁμοιόμορφο. Πραγματικό ἔργο τέχνης. Δυστυχῶς, σήμερα δέν ὑπάρχει».

Τά πρῶτα χρόνια δέν ὑπῆρχε χαγιάτι καί καμπαναριό. Προφανῶς εἶχαν τελειώσει τά χρήματα. Ἀκολούθησε ὁ πόλεμος τοῦ 1912-13 καί ἡ ἀπελευθέρωση ἀπ' τοὺς Τούρκους. Μετά ἦρθε φτώχεια καί πολλοί ἔφυγαν γιά τήν Ἀμερική. Στόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ἔλαβαν μέρος οἱ κάτοικοι τοῦ Διστράτου καί τιμῆθηκαν μέ πολλά μετάλλια, μερικά ἀπ' τά ὁποῖα εἶναι ἀφιερωμένα στήν Παναγία. Τό 1934 κατασκευάστηκε τό ξύλινο καμπαναριό μέ τά τέσσερα πατώματα. Ἦταν περίτεχνο καί τό ὕψος του ξεπερνοῦσε τή στέγη τῆς ἐκκλησίας. Τό καμπαναριό αὐτό ἀντέξε περί τά τριάντα χρόνια καί μετά καταστράφηκε, γιατί εἶχαν σαπίσει τά ξύλα.

Ὁ ναός εἶναι ρυθμοῦ βασιλικῆς, δίχως τροῦλο, εὐρύχωρος, μέ χωριστό γυναικωνίτη, πάνω-κάτω, κι ἐπι-

Τό περίτεχνο ξύλινο
καμπαναριό πού
κατασκευάστηκε τό 1934.
Σήμερα δέν ύπάρχει.

Μικρά παιδιά,
σκαρφαλωμένα στό
ξύλινο καμπαναριό,
καμαρώνουν μπροστά
στό φωτογραφικό φακό.

βλητικό τέμπλο, χωρίς όμως ξυλόγλυπτες διακοσμήσεις. Οί εἰκόνες τοῦ τέμπλου εἶναι φιλοτεχνημένες πάνω σέ μουσαμά καί δέν φέρουν ἀφιερώσεις καί χρονολογίες. Εὐκόλα ὡστόσο συμπεραίνει κανεῖς ὅτι εἶναι ἔργα Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων καί δέν ἀκολουθοῦν τή βυζαντινή τεχνοτροπία. Ἡ προφορική παράδοση τῶν κατοίκων ἀναφέρει ὅτι οἱ ὀχτώ δεσποτικές εἰκόνες τοῦ τέμπλου, οἱ μεγάλες, εἶναι δωρεά ἑνός Τουρκογιαννιώτη εἰσαγγελέα, ὀνόματι Χαίρη Ἐφένδη, ὁ ὅποιος εἶχε χριστιανούς προγόνους. Διέθεσε 100 χρύσες λίρες γιά νά φιλοτεχνηθοῦν, διατηρώντας τήν ἄνωυμία, γιά νά μήν ἐκτεθεῖ στά μάτια φανατικῶν συμπατριωτῶν του. Προφανῶς ἦταν κρυπτοχριστιανός. Ἀντίθετα, οἱ εἴκοσι εἰκόνες, πού εἶναι πάνω, φέρουν διάφορες ἀφιερώσεις.

Στό ἀριστερό προσκυνητάρι ὑπάρχει ἡ ἱερή καί θαυματουργός εἰκόνα τῆς Παναγίας, τήν ὁποία ἰδι-

Γυναῖκες τοῦ Διστράτου μέ τοπικές ἐνδυμασίες μπροστά στήν κύρια εἴσοδο τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας.

αίτερα εὐλαβοῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ. Οἱ διαστάσεις της εἶναι 0,70 X 0,45 μ. Εἶναι ἔργο λαϊκοῦ ἀγιογράφου, μέ βυζαντινὴ τεχνοτροπία. Στό κάτω μέρος, στά πόδια τοῦ μικροῦ Ἰησοῦ καί στή βάση της, ἔχει ὑποστεῑ σημαντικές φθορές. Φέρει ἀσημένια ἐπένδυση μέ τήν σημείωση:

«Εργον Ζήση Κ. Μάρκου Περιβολιώτου 1908. 8βρίου 7.

Περιβόλιον. 5 λίρας Δαπάνη Χριστου Ιω. Καραγιάνη 6 Δαπάνη τῆς Εκκλησίας».

Συνολικά ἡ ἐπένδυση κόστισε 11 λίρες. Βέβαια, δέν μπορούμε νά χρονολογήσουμε τήν εἰκόνα μέ βάση τήν ἐπένδυση. Προφανῶς ἡ εἰκόνα εἶναι παλαιότερη. Δυστυχῶς, δέν φέρει κάποια χρονολογία.

Ἀξιοπρόσεκτα, ἐπίσης, εἶναι τά βημόθυρα ἀπ' τό τέμπλο τοῦ ναοῦ τοῦ Προφήτη Ἡλία, πού φυλάσσονται στό γυναικωνίτη τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας. Ἔχουν διαστάσεις 1,30 X 0,65 μ. Φέρουν τήν παράσταση τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἐντυπωσιάζει ἡ στάση τῆς Παναγίας πού γνέθει. Στό ἀριστερό της χέρι κρατάει τό ὀλόλευκο μαλλί καί στό δεξιό τήν κλωστή καί τό αἰωρούμενο ἀδράχτι. Εἶναι ἡ Παναγία ἡ γνέθουσα, ὅπως ἀρέσκονται νά τήν ἀποκαλοῦν οἱ Διστρατιῶτες. Στά βημόθυρα δέν ὑπάρχει χρονολογία, ἀλλά μπορούμε νά συμπεράνουμε ὅτι εἶναι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνα, ἀφοῦ τότε χτίστηκε ὁ ναός τοῦ Προφήτη Ἡλία (μέ κάποια ἐπιφύλαξη, βέβαια).

Στό ἱερό ὑπάρχει φορητὴ εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως, ἐνδιαφέρουσα, ἔργο ἔμπειρου ἀγιογράφου, διαστάσεων 0,66 X 0,45 μ. Στό κάτω ἄκρο διαβάζουμε:

«+ Διά συνδρομῆς καὶ ἐξόδων
τῶν . . . ἱερέων τῆς μπράζας

...

Πίσπα εἰς μνημόσυνον
αἰόνων Ἀμήν
1876».

Ἄτυχῶς, τὰ ὀνόματα τῶν ἱερέων ἔχουν ἐκπέσει.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ
στό δεσποτικό θρόνο. Εἶναι λαϊκῆς τεχνοτροπίας καὶ
ἀχρονολόγητη.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλες εἰκόνες, μικρῆς καλλιτεχνικῆς
ἀξίας, οἱ ὁποῖες ἴσως νά προέρχονται ἀπ' τὸν παλιό
ναό τῆς Παναγίας.

Σέ νεώτερη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυ-
ροβλήτη, διαστάσεων 0,60X0,42, ὑπάρχει ἡ ἀφιέρω-
ση:

«Δαπάνης τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ
Δημητρίου Ἀθανασίου Οἰκονομίδου
ἐκ τῆς ἰδίας χώρας ἔστω εἰς
μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ καὶ
τῶν Γονέων, διὰ τὸν Ἀγῶνα αὐτῶν
Ἱστορίθη δέ τῷ 1901».

Τῆς ἰδίας ἐποχῆς εἶναι καὶ δύο εἰκόνες σέ μουσα-
μά, μεγάλων διαστάσεων, πού εἶναι τοποθετημένες στή
δυτική πλευρά, στό γυναικωνίτη. Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ
Ἁγίου Ἀθανασίου (1,07X0,68) μέ τὴν ἔνδειξη:

«Αφιέρωμα Ἀθανασίου
Ἱερέως 1910»

Ἀναμνηστική φωτογραφία τοῦ παπα-Θανάση Πίσπα μέ χωριανούς του.

Ἡ δεύτερη εἶναι τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος (1,10X0,68) μέ τήν ἔνδειξη:

«ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΧΡΙΣΤ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΚΑΙ ΥΙΟΥ
ΑΥΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ».

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει μιά μεγάλη φορητή εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (1,20X070μ.), ἔργο Χιονιαδίτου ἀγιογράφου, στήν ὁποία ὑπάρχει ἡ ἔνδειξη:

«ΕΓΕΝΕΤΟ ΑΥΤΗ Η ΕΙΚΩΝ ΕΝ ΕΤΕΙ
1911 ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ
ΚΑΙ ΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

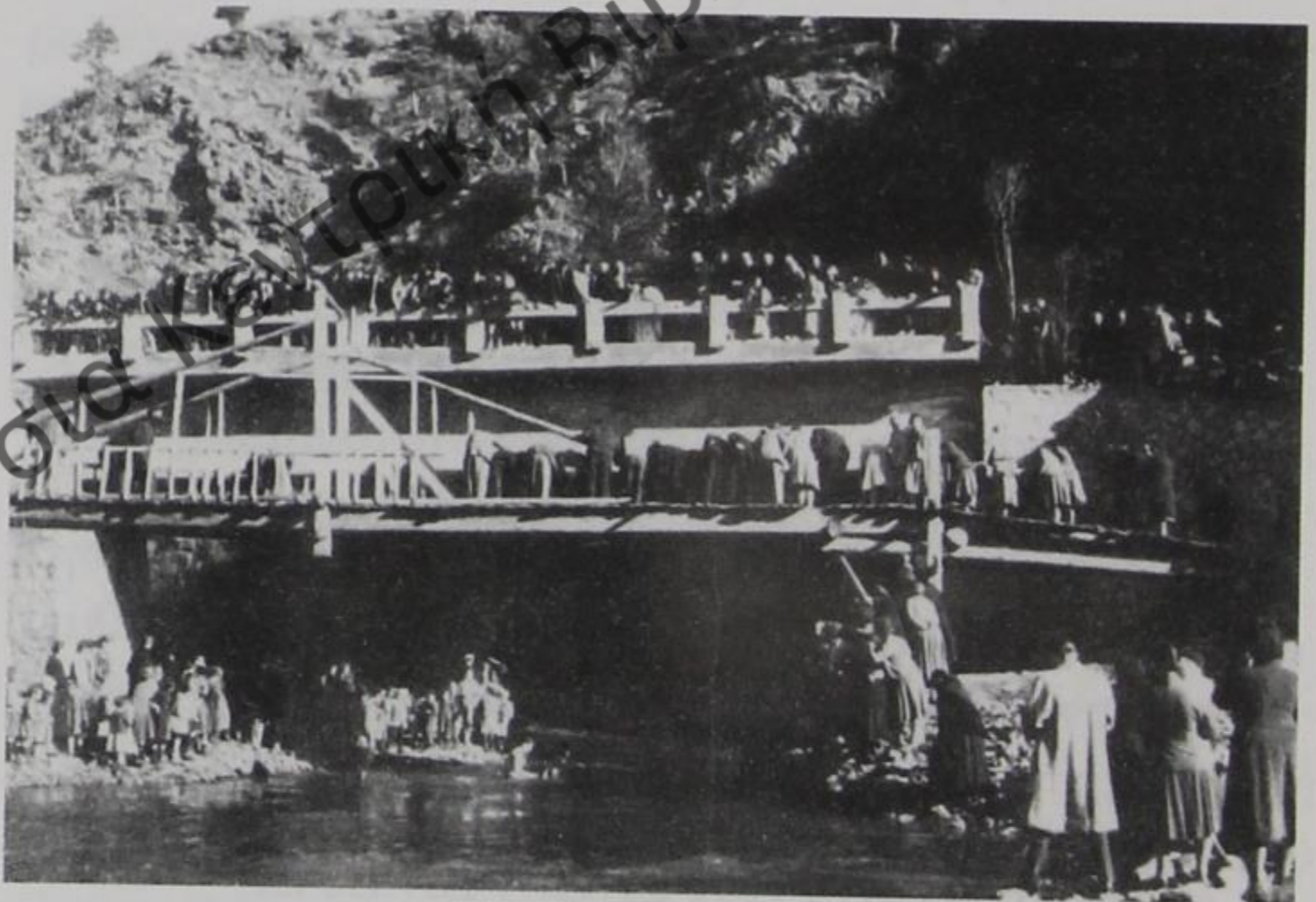
ΙΕΡΕΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΓΕΡΑΣΗ ΓΟΓΟΥ. Διά χειρός
Σωκράτους Ματθαίου».

Στό γυναικωνίτη υπάρχει καί μιá ἄλλη εἰκόνα τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης (1Χ0,75) μέ τήν ἔνδειξη:

«Δαπάνη Κωνσταντίνου Ἀθανασίου
Μαραντάνη 1915».

Τέλος, στήν κολυμβήθρα πού ὑπάρχει στό ναό δια-
βάζουμε:

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑ
ΧΩΡΙΟΝ ΜΠΡΙΑΖΑ
ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Ἡμέρα τῶν Θεοφανείων στό ποτάμι γιά τήν κατάδυση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Διακρίνεται ἡ παλιά ξύλινη γέφυρα καί ἀπό πάνω ἡ νεώτερη τσιμεντένια.

ΤΕΓΟΥ Ι. ΠΙΣΠΑ
ΙΟΥΛΙΟΥ 23
1899 ».

Ὁ ναός σήμερα εἶναι κατάγραφος ἀπό νεώτερες τοιχογραφίες, οἱ ὁποῖες ἔγιναν τό 2001 μέ πρωτοβουλία τοῦ ἑφημερίου πρωτοπρεσβυτέρου Φωτίου Τσάμη.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ εὐλαβοῦνται ιδιαίτερα τήν Παναγία. Διηγοῦνται μάλιστα καί θαυμαστά γεγονότα πού κατά καιρούς συνέβησαν. Ἄνθρωποι πού ἔπεσαν ἀπ' τῆς σκαλωσιῆς, ὅταν χτιζόταν ἡ ἐκκλησία, δέν ἔπαθαν τίποτα. Ἀνάπηρος ἄνθρωπος ἔπεσε ἀπό ἕναν τοῖχο τοῦ περιβόλου καί δέν τραυματίστηκε. Διάφορα ἀτυχήματα γύρω ἀπ' τήν Παναγία εἶχαν αἴσιο τέλος.

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Δ'

ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΝΑΟΙ

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

α'. Ἱερός Ναός Προφήτη Ἡλία

Σέ ωραία θέση μέσα στό χωριό, ὑπάρχει ὁ Ναός τοῦ Προφήτη Ἡλία, ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται ἀπό τό 1814, ὅπως ἀναγράφεται σέ δύο ἀγκωνάρια ἐξωτερικά, στή βόρεια πλευρά, γωνία μέ τήν ἀνατολική.

Στό τέμπλο τοῦ ναοῦ ὑπάρχουν πέντε δεσποτικές εἰκόνες καί ἔντεκα μικρές. Εἶναι ἔργα λαϊκοῦ ἀγιογράφου μέ μειωμένες καλλιτεχνικές δυνατότητες. Στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ διαβάζουμε τήν ἀφιέρωση:

«δέησις τον δοῦλον του θεοῦ νίκο εὐ,
θυμίου καί τέ-
γῶ συμβίας καί
τόν τέκνων
αυτοῦ εἶς
βοήθιαν
τους
1846
Ἰουλίου 25».

Στήν εἰκόνα τῆς Παναγίας (ΜΡ ΘΕΟΥ)
διαβάζουμε:

«διά συνδρομι
τῆς θανάσις
εὐθυμῆου μπρι-
άζα.
αωμζ'
Ιουλίου 25
X. M. Π. . . . . ».

Οἱ ἄλλες τρεῖς εἰκόνες εἶναι τοῦ Προφήτη Ἡλία («η πυφόρος ἀνάβασις τοῦ προφήτου ηλιοῦ»), τοῦ Προδρόμου καί τοῦ Ἀρχαγγέλου Μχαήλ.

Οἱ ἔντεκα μικρές εἰκόνες, ἀπό ἀριστερά πρὸς τὰ δεξιὰ, παριστάνουν: τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, τὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, τὴ Βάπτισις, τὴν Ἀνάστασις, τὸ Ἱερό Μανδήλιο, τὴν Ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ, τὴ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος, τὴ Σταύρωσις, τὴ Βαΐφόρο καί τὴν Ἀποτομή τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

Πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι οἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου ἀπὸ ἀποψη τεχνοτροπίας δέν ἔχουν καμιὰ ὁμοιότητα μέ τὰ βημόθυρα (Παναγία Γνέθουσα), πού ὑπάρχουν στὸν κεντρικὸ ναὸ καί μεταφέρθηκαν ἀπὸ ἐδῶ. Ἴσως ν' ἀνήκουν στὴν παλιὰ ἐκκλησία τῆς Παναγίας ἢ τοῦ Προφήτη Ἡλία, πού δέν σώζεται. Στὸ τέμπλο ὑπάρχει ζωγραφισμένη σέ κυρτὴ ἐπιφάνεια ξύλου ἢ ἄμπελος μέ ἔντονα ἄσπρα καί μαῦρα σταφύλια. Εἶναι μιὰ ἀξιοπρόσεκτη παράστασις.

Ἐπάρχουν καί δύο προσκυνητάρια μέ ἀξιόλογες εἰκόνες, οἱ ὁποῖες ὅμως ἔχουν σχεδὸν καλυφθεῖ πρόσφατα μέ ἀσημένιες ἐπενδύσεις.

Ἡ μία εἶναι τῆς Παναγίας (ἢ Προστασία) μέ τή νεώτερη σημείωση στό «πουκάμισο».

«*Η ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΚΑΛΛΗΣ
ΑΥΤΗ ΤΗΣ ΘΕΟΜΗΤΟΡΟΣ ΕΙΚΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΘΗ ΠΑΛΑΙ ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΥΛΑΒΩΝ
ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΗΜΩΝ ΔΙΑΣΩΘΕΙΣΑ
ΔΕ ΕΚ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ ΕΚΑΛΛΩΠΙΣΘΗ
ΕΣΧΑΤΩΣ ΔΙ ΕΞΟΔΩΝ ΕΥΘΥΜΙΟΥ
ΚΑΙ ΣΤΑΜΑΤΙΑΣ ΜΑΪΠΑ ΕΝ ΕΤΕΙ
1997 ΚΤΗΜΑ ΕΣΤΙ ΤΟΥ
ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ
ΜΠΡΥΑΖΗΣ*».

Ἡ ἄλλη εἰκόνα εἶναι τοῦ Προφήτη Ἡλία, μέ τήν ἐπίσης νεώτερη σημείωση στό «πουκάμισο»:

«*Ἡ πάνσεπτος καί θαυματουργός
αὕτη εἰκὼν κτήμα ἐστὶ τοῦ Ἱ.
Ναοῦ προφήτου Ἡλιοῦ Διστράτου
κατά δε τό ἔτος 1906 οἱ εὐσεβεῖς
Διστρατιῶτες οἰκείοις ἀναλώμασιν
ἐξωράισαν καί ἐκαλλώπισαν αὐτήν*».

ε'. Ἱερός ναός ἁγίου Γεωργίου

Ἡ τρίτη ἐκκλησία μέσα στό χωριό εἶναι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἡ ὁποία συνδέεται ἐμμέσως μέ τόν Ἅγιο

Κοσμᾶ τόν Αίτωλό. Εἶναι ἀξιοπρόσεκτη ἡ καταγραφὴ τῆς σχετικῆς παράδοσης:

«Ἄλλη παράδοση – ἀνάμνηση ἔχομε ἀπό τήν ἄφιξη καί τό κήρυγμα τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ στή Μπριάζα, ὅπως λεγόταν τότε τό Δίστρατο. Κατά τίς ἀφηγήσεις τοῦ γερο-Γούλα καί τοῦ Ἀ. Τάσιου (πού τά εἶχε ἀκούσει ἀπό τόν ὑπέργηρο Δημήτρη Τσόνο), ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἦρθε ἀπό τά Ἄρματα, καβάλα σ' ἕνα γαίδουράκι. Φοροῦσε σκουφο κατεβασμένο χαμηλά καί κρατοῦσε ραβδί πού εἶχε σχῆμα σταυροῦ στήν κορυφή. Τόν ὑποδέχτηκαν οἱ κάτοικοι κάτω στήν τοποθεσία πού εἶναι ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ ὁποῖός δέν ὑπῆρχε τότε, καί ἐκεῖ ἔκανε τό κήρυγμά του. Μεταξύ ἄλλων εἶπε: “ Ἐδῶ πού μιλῶ θά φυτόωσει ἕνα δέντρο καί θά χτισθεῖ μιά ἐκκλησία”. Καί πραγματικά φύτρωσε ἡ μεγάλη βελανιδιά πού ὑπάρχει καί σήμερα καί χτίστηκε ὁ Ἅγιος Γεώργιος, πού πυρπόλησαν οἱ Οὐνοὶ ἐπιδρομεῖς καί ἐναχτίστηκε μεταπολεμικά». ¹⁰

Ἡ σημερινή ἐκκλησία δέν παρουσιάζει κάτι τό ἐνδιαφέρον. Οἱ εἰκόνες ἔγιναν τό 1953 μέ δαπάνη τοῦ Β' Δασικοῦ Συνεταιρισμοῦ Διστράτου καί εἶναι ἔργο «Κωνσταντίνου Θ. Γιούση ἐκ Χλωμοῦ Β. Ἡπείρου». Ἡ ἐξωτερική συντήρηση τῶν τοίχων ἔγινε τό 1969.

10. Ἀναστασίου Εὐθυμίου, «Μικρὴ συμβολὴ στήν ἱστορία τοῦ Διστράτου τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης Ἡπείρου». Ἔχω στή διάθεσή μου ἀντίγραφο τῆς μελέτης, ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πρωινός Λόγος» τῶν Ἰωαννίνων, τόν Αὐγουστο τοῦ 1992.

γ'. Ἱερός Ναός ἁγίας Παρασκευῆς

Ἐξω ἀπ' τό χωριό, σέ μιά ωραία τοποθεσία, ὑπάρχει ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ ὁποία εἶναι νεώτερη. Ἐξωτερικά ὑπάρχει ὑπέρθυρη μαρμάρινη ἐπιγραφή:

«ΔΑΠΑΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΓΕΡΑΣΗ
ΣΟΦΙΑ Α. ΓΕΡΑΣΗ
Κ. Λ. ΕΞ ΑΜΕΡΙΚΗΣ».

Στό τέμπλο ὑπάρχουν ἄτεχνες εἰκόνες τοῦ 1925, οἱ ὁποῖες ἔγιναν «διά χειρός Νικο Παπαποστόλου Ζωγράφου».

δ'. Ἱερός Ναός Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος

Ἐπίσης, ἔξω ἀπ' τό χωριό, ἀνατολικά, ὑπάρχει καί ἡ ἐκκλησία τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, μέ εἰκόνες στό τέμπλο τοῦ 1966 καί 1967 καί μιά στό προσκυνητάρι τοῦ 1963. Εἶναι νεώτερη ἐκκλησία, τήν ὁποία ἔχτισε ὁ Α' Δασικός Συνεταιρισμός τό 1963-64.

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Ε'

ΙΕΡΕΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΙΣΠΑΣ

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Τιμώντας τά ἑκατό χρόνια ἀπ' τά ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶναι ἀναγκαῖο νά θυμηθοῦν οἱ παλιότεροι καί νά γνωρίσουν οἱ νεώτεροι τόν πρωτεργάτη αὐτοῦ τοῦ σπουδαίου κατορθώματος – ὅπως ἦταν ἡ ἀνέγερση τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ – τόν δραστήριο καί ἀποφασιστικό ἱερέα Ἀθανάσιο Πίσπα, ὁ ὁποῖος ἔφερε καί τό ὄφικιο τοῦ οἰκονόμου. Γιά τήν ἱερατική αὐτή μορφή εἶχε γράψει ὁ Εὐθύμιος Νίκου στό δελτίο τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» (τ. 89, Φεβρουάριος 1984, σελ. 69-71) ἄρθρο μέ τίτλο «Οἰκονόμος Παπαθανάσης Πίσπας (1862-1943)», τό ὁποῖο θεωροῦμε πολύ διαφωτιστικό καί συνάμα σχετικό μέ τό θέμα πού διαπραγματευόμαστε. Τό ἀναδημοσιεύουμε ἐδῶ, ὡς αὐτοτελές κεφάλαιο, τιμώντας τή μνήμη τοῦ παπα-Θανάση, ἀλλά καί τή μνήμη τοῦ Εὐθυμίου Νίκου, ὁ ὁποῖος εἶχε κοπιᾶσει πολύ γιά τήν ἱστορία τοῦ Διστράτου.

Γράφει λοιπόν ὁ ἀείμνηστος δάσκαλος Εὐθύμιος Νίκου:

«Μεγάλο τό χρέος κάθε γενιᾶς νά ἐνωθεῖ στενά κι ἀρμονικά μέ τό «Παρελθόν».

Νά γνωρίσει καί νά ἐκτιμήσει τίς μορφές ἐκεῖνες, πού στό διάβα τῆς ζωῆς, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στήν κοινωνία, πού ἔζησαν κι ἄφησαν ζωηρά τ' ἀχνάρια τους.

Οί κάτοικοι τῆς ἀκριτικῆς καί μαρτυρικῆς Μπριάζας (ν. Δίστρατο) Κονίτσης, εὐλαβικά φέρνουν πάντα στή μνήμη τους τή σεβάσμια μορφή τοῦ ἱερέα τοῦ χωριοῦ τους παπα-Θανάση Πίσπα. Κι ἔχουν δίκαιο. Τιμοῦν ἔτσι, ἕναν καλό κι ἔντιμο συγχωριανό, ἕναν ὑποδειγματικό οἰκογενειάρχη, ἕναν ἄξιο λειτουργό τῆς Ἐκκλησίας κι ἕναν ἔνθερμο φλογερό πατριώτη.

Χρέος τιμῆς κι εὐγνωμοσύνης, μέ παρακινουῦν νά σκιαγραφήσω τή δράση του.

Γεννήθηκε στήν Μπριάζα τό 1862, ὅπου κι ἔζησε ὅλα τά χρόνια τῆς ζωῆς του. Ἀπό τά πρῶτα του βήματα, ἀντιμετώπισε τή σκληρότητα τῆς τούρκικης σκλαβιάς καί τήν ἀνέχεια τῆς ζωῆς. Ἀγωνίστηκε πολύ σκληρά, μά θαρρετά. Δούλεψε σάν ἐργάτης, γεωργός, χτίστης, μαραγκός, κατρανάς, πριονάς.

Τά πρῶτα γράμματα τά ἔμαθε κοντά στόν πατέρα του παπα-Χρήστο, πού ἦταν παπάς στό χωριό. Μετά φοίτησε στό Δημοτικό Σχολεῖο. Τήν παραπέρα μόρφωση τήν ἀναζητοῦσε μέ δίψα στό μεγάλο σχολεῖο τῆς ζωῆς. Αὐτό, μάλιστα, τόν βοήθησε νά ἐργασθεῖ γιά λίγο διάστημα καί σάν δάσκαλος στό χωριό καί στή Θεσσαλία.

Οί σωματικές καί ψυχικές του καταβολές, ἡ ἀγνότητα τῆς ζωῆς, οἱ εὐνοϊκές κλιματολογικές συνθῆκες, ἡ ἔντονη δραστηριότητα, τοῦ προσδίδουν σωματική ρωμαλεότητα καί ψυχική διαύγεια. Ἦταν ριψοκίνδυνος καί τολμηρός. Πάλεψε γιά ἀρκετή ὥρα μέ ἀγριογούρουνο, μέσα στά χιόνια καί τά παγωμένα νερά ἑνός ρέματος. Ὁλοφάνερα, μέχρι τό θάνατό του, ἔμειναν τά σημάδια τῶν δοντιῶν τοῦ ἄγριου ζώου στήν πλά-

τη του. Μετέφερε δοκάρια (γρεντιά) πάνω από 150 όκάδες στους ώμους του, από τό Νεκροταφείο του χωριού του στή θέση «Μπαρέκα», μιά απόσταση πάνω από 500 μέτρα και σάν έπαθλο του στοιχήματος πήρε ένα ζευγάρι καινούργια τσαρούχια.

Ό θάνατος του πατέρα του, οί βαριές οίκογενειακές υποχρεώσεις, μιά κρυφή λαχτάρα, τόν όδηγούν στήν απόφαση νά γίνει παπάς.

Χειροτονεΐται τό 1892 στήν Κόνιτσα.

Μέσα στό χῶρο τῆς Έκκλησίας, ή σεβάσμια μορφή του, έπιβλητική και υποβλητική, συνάρπαζε τούς πιστούς κι ανύψωνε τίς ταπεινές ψυχές. Ήταν ύψηλόσωμος, εύθυτηνής, λίγο μελαμψός, μέ μάτια ζωηρά, πρόσωπο γεμάτο ζωντάνια κι έκφραση, φωνή έντονη και πεντακάθαρη. Αυστηρός τηρητής τῆς έκκλησιαστικῆς τάξης. Πάντα ακούραστος και πρόθυμος σ' όλα τά θρησκευτικά του καθήκοντα. Πάντα πρόθυμος νά προσφέρει τίς συμβουλές του, τή βοήθειά του, ν' ακούει τούς επικριτές και νά συγχωρεΐ όσους τόν επίκραναν ή τόν αδικήσαν. Πάντα όρθάνοιχτη ή πόρτα του σπιτιού του νά δεχθεΐ και νά φιλοξενήσει κάθε επισκέπτη, κάθε περαστικό.

Ή ζωή του ήταν μιά συνεχής ανεκτίμητη προσφορά. Όνειρό του ήταν νά χτίσει μεγάλη έκκλησιά στό χωριό. Έγινε, για τό σκοπό αυτό, ό «μπουρλοτιέρης» στίς καλόκαρδες κι εύγενικές καρδιές. Αναζήτησε, ίκέτευσε, ζητιάνεψε, άπαίτησε τή βοήθεια, από Μπραζιῶτες και μή, στίς μακρινές περιοδοειές πού έκανε. Και τό 1909 γίνονται τά έγκαίνιά της, χοροστατούντος του Μητροπολίτη Σπυρίδωνος. «Ή Κοίμησις τῆς Θεοτό-

κου» ἀποτελεῖ σήμερα τό στολίδι τοῦ χωριοῦ.

Μέ δικές του ἐνέργειες καί τήν ἐνθερμη ὑποστήριξη ὄλων τῶν συγχωριανῶν, χτίζεται, κοντά στήν ἐκκλησία αὐτή καί τό πανέμορφο διδακτήριο τοῦ Σχολείου, τοῦ ὁποίου τά ἐγκαίνια ἔγιναν στίς 31-8-1914. Δέ ζοῦσε ὁ μέγας αὐτός ὀραματιστής, ὅταν οἱ βάρβαροι Γερμανοί καίγοντας ὅλο τό χωριό τό 1943-44, μετέβαλαν σέ στάχτη καί τό διδακτήριο ἐκεῖνο.

Καί γιά ὅλα τά προβλήματα πού ἀπασχολοῦσαν κάθε φορά τό χωριό, ἡ γνώμη τοῦ Παπαθανάση ἦταν καί ἀπαραίτητη καί σεβαστή.

Γεννημένος καί μεγαλωμένος στή Μπριάζα, περιέβαλε μέ ἀγάπη καί στοργή ὅλα τά πνευματικά του τέκνα. Πλημμυρισμένος ἀπό χριστιανική ἀγάπη, ἀθόρυβα παρεῖχε τή συμπάρασταση καί βοήθεια. Λάτρης τοῦ τόπου του συνέβαλε στό νά διατηρηθοῦν: ἡ ἑλληνική παράδοση καί τά γνήσια ἦθη καί ἔθιμα. Πάντοτε ἐπεδίωκε τή σοβαρότητα καί μεγαλοπρέπεια στίς πατροπαράδοτες λαϊκές ἐκδηλώσεις. Πρῶτος ἔσερνε τό χορό στά πανηγύρια, στόν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας. Λίρα χρυσή κέρασε τά ὄργανα ὁ Μητροπολίτης Σπυρίδων, ὅταν τόν καμάρωσε σ' ἓνα χορό.

Μεγάλη ἦταν καί ἡ ἐθνική του δράση. Οἱ δύσκολες συνθῆκες τῆς ἐποχῆς του, οἱ μεγάλες του ὑποχρεώσεις, σάν ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας, τόν ὑποχρέωναν νά πρωτοστατεῖ σέ κάθε εἶδους ἐνέργειες, γιά νά τονώσει τό ἠθικό τῶν κατοίκων, ν' ἀτσαλώσει τήν ὑπομονή καί τή θέληση, νά στηρίξει τίς ἐλπίδες τους, γιά μιά γρήγορη λευτεριά.

Ἕνας τομέας στόν ὁποῖο ὁ Παπαθανάσης ἔδειξε

τή φλόγα τῆς πατριωτικῆς του ψυχῆς καί τό μαχητικό του πνεῦμα, ἦταν ὁ ἔντονος καί ἀδιάκοπος ἀγώνας του ἐπί Τουρκοκρατίας κατά τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας.

Με τά πρώτα κρούσματά της στό χωριό, ἀπευθύνεται στίς Τουρκικές καί Ἑλληνικές Ἀρχές καί ζητάει τή λήψη μέτρων κατ' αὐτῆς. Κινητοποιοῦνται οἱ κάτοικοι. Ἀπομονώνονται οἱ ἐλάχιστοι ρουμανίζοντες. Ἀποκαλύπτονται τά ὑποκριτικά καί δελεαστικά τους κηρύγματα. Ἀποτρέπεται ἡ ἐγγραφή παιδιῶν στό ἴδρυθέν ρουμανικό σχολεῖο. Ἄρχισε, ἔτσι, ἕνας ἔντονος καί συνεχῆς ἀγώνας. Μέ ὑψηλό τό ἔθνικό τους φρόνημα, ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἔκαναν τό πατριωτικό τους καθῆκον. Καί ἀκολουθοῦν τά προδρομικά τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγώνα.

Σέ συνεργασία μέ ἄλλους συγχωριανούς καθορίζεται ἡ ἐνεργός συμμετοχή τῆς Μπριάζας στόν ἀπελευθερωτικό ἀγώνα. Ὄργανώθηκε Κέντρο Πληροφοριῶν καί Δράσης. Μελετήθηκαν σχέδια. Ἐγινε προμήθεια ὀπλων καί πυρομαχικῶν. Ἀποκαταστάθηκε στενή μυστική σύνδεση μέ τίς Προϊστάμενες Ἐκκλ. Ἀρχές, πού πρωταγωνιστοῦσαν στίς ἐκδηλώσεις αὐτές. Ἐπετεύχθη στενή συνεργασία μέ τούς κλέφτες. Τό τελευταῖο, μάλιστα, στάθηκε ἀφορμή νά συλληφθεῖ ὁ Παπαθανάσης ἀπ' τίς Τουρκικές Ἀρχές καί νά φυλακισθεῖ γιά ἀρκετούς μῆνες στίς ἀπαίσιες φυλακές τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων, ἀπ' τίς ὁποῖες τελικά κατόρθωσε νά δραπετεύσει. Κατά δέ τίς τελευταῖες κρίσιμες μέρες, πρίν τήν ἀπελευθέρωση, ζώστηκε τ' ἄρματα καί βρέθηκε ἀνάμεσα στούς ἀγωνιστές, ἐνθαρ-

ρύνοντας και ἐμψυχώνοντας αὐτούς. Ἡ Ἡπειρος ἔχει λευτερωθεῖ ἀλλά τό ἀγωνιστικό παρελθόν θά κυνηγάει μετά χρόνια τόν Παπαθανάση.

Ἀπό τίς πρώτες μέρες τῆς Ἰταλικῆς κατοχῆς τό 1941, ἐγκαταστάθηκε στό Δίστρατο Σταθμός Καραμπινιέρων. Οἱ ρουμανίζοντες συνεργάστηκαν στενά μαζί τους καί ἄρχισαν τά ἀντίποινα. Ἀρχίζει ἡ πλέον μαρτυρική περίοδος γιά τούς κατοίκους, μέ τίς κάθε εἴδους βιαιοπραγίες, ἀπειλές, ἐκβιασμούς, ξυλοδαρμούς καί φυλακίσεις. Ἐπειδή ὅλα αὐτά δέν ἔφεραν τ' ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, ἀποφάσισαν οἱ ραδιοῦργοι, μέ κάθε τρόπο, ν' ἀπαλλαγούν ἀπ' τόν Παπαθανάση.

Καί τό σατανικό σχέδιό τους μπαίνει σ' ἐφαρμογή. Κρύβουν ὅπλα στήν κεντρική ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ. Μετά ἀπό «ἐρευνα» ἀνακαλύπτονται. Στίς 2-1-1942 συλλαμβάνονται ὁ «λίαν ἐπικίνδυνος» παπάς μέ τήν κατηγορία ὅτι «ἔκρυβε ὅπλα στήν ἐκκλησία, τά ὁποῖα προορίζονταν γιά ἐξέγερση κατά τῶν Δυνάμεων Κατοχῆς. Μένει 7 μέρες φυλακισμένος στά ὑπόγεια τῆς Καραμπινιέρας. Ἐξω ἀπ' αὐτά πανηγυρίζουν οἱ ἐχθροί του. Τόν γιουχαῖζουν καί τοῦ προλέγουν τόν θάνατο.

Μέ ἀκμαῖο τό ἠθικό του ὁ 80χρονος Παπαθανάσης παίρνει τό δρόμο τοῦ μαρτυρίου. Δέσμιος καί μέ συνοδεία Καραμπινιέρων διασχίζει πεζός, μέ χιόνια καί παγωνιές φοβερές, ἄγρια βουνά καί χαράδρες καί ὀδηγεῖται στήν Κόνιτσα. Φυλακίζεται ἀμέσως στήν ὑγρή καί παγερή φυλακή τοῦ Τζαμιοῦ. Ἀφοῦ δέ ὀλοκληρώθηκαν οἱ ἀνακρίσεις, παραπέμπεται στό Στρα-

τοδικεῖο Μεσολογγίου. Νέες φυλακές τόν περιμένουν στό Ἀγρίνιο καί Μεσολόγγι.

Ἐνώπιον τῶν Στρατοδικῶν, μέ θάρρος καί περηφάνεια διακήρυξε: «Ἐκανα τό καθήκον μου σάν ἱερέας καί πατριώτης καί δέν φοβᾶμαι καμιᾶ ἀπολύτως τιμωρία».

Μετά τήν ἀθώωσή του, ἐπιστρέφει στό χωριό, μέ τήν ἀπόφαση νά συνεχίσει τόν ἀγώνα του. Ὅλες, ὅμως, οἱ παραπάνω ταλαιπωρίες, ἐκλόνισαν τήν υἰγεία του καί στίς 15-1-1943 ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον, σέ ἡλικία 81 χρονῶν, μέ ἡρεμητή συνείδησή του, ὅτι στό μακρό αὐτό διάστημα ἔθεσε τόν ἑαυτό του στή διάθεση τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Πατρίδος καί ἔκανε ὅ,τι τοῦ ἐπέβαλε ἡ ὑψηλή ἀποστολή του».

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

CT'

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

α'. ἀπογραφή ὀρθόδοξου πληθυσμοῦ τῆς Λάκκας

Σέ στατιστικό πίνακα «τοῦ ἄρρενα καί θήλεος ὀρθόδοξου πληθυσμοῦ τῆς ἐπαρχίας Βελλᾶς καί Κονίτσης, καταρτισθέντα κατά τάς ἀρχάς τοῦ ἔτους 1911», βλέπουμε ὅτι ἀπ' τὰ πέντε χωριά τῆς Λάκκας τοῦ Ἄωου μεγαλύτερο εἶναι τό Παλαιοσέλι μέ 965 κατοίκους καί ἀκολουθοῦν οἱ Πάδες μέ 932, τό Δίστρατο μέ 900, τό Ἐλεύθερο 489 καί τά Ἄρματα μέ 341.

Στόν ἴδιο πίνακα, ἐπίσης, βλέπουμε ὅτι ὁ πληθυσμός τῶν χωριῶν τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Κονίτσης εἶναι 21.264 κάτοικοι, χωρίς νά ὑπολογίζονται σ' αὐτούς οἱ μουσουλμάνοι πού ζοῦσαν στήν Κόνιτσα καί ἀλλοῦ. Ἐνδιαφέρον εἶναι νά σημειώσουμε ἐδῶ τά πέντε μεγαλύτερα χωριά τῆς ἐπαρχίας καί τά πέντε μικρότερα. Πρώτη ἡ Πυρσόγιαννη μέ 1.567 κατοίκους καί ἀκολουθοῦν ἡ Βούρμπιανη μέ 1.514, ἡ Κόνιτσα (Ἄνω καί Κάτω) 1.489, ἡ Ἀετομηλίτσα μέ 1.046 καί τό Παλαιοσέλι μέ 965, ὅπως προαναφέραμε. Ἀπ' τά μικρότερα εἶναι ἡ Φιτόκος μέ 33 κατοίκους, τό Δερβένι (ἀνύπαρκτο σήμερα) μέ 47, ἡ Τράπεζα μέ 52, ἡ Καλόβρυση μέ 56 καί ἡ Ἡλιόρραχη μέ 64.

β'. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός στό Δίστρατο

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός ἐπισκέφθηκε τό Δίστρατο, ὅπως καί τά ἄλλα χωριά τῆς Λάκκας. Ὁ ἀπόη-

χος του κηρύγματός του φτάνει μέχρι τίς μέρες μας. Είναι ενδιαφέρουσα ή καταγραφή:

«Ο Άγιος εἶπε: “Φέρτε μου χαρτί και μελάνη για να σας γράψω τό τί θά γίνει στό χωριό σας και πόσα ονόματα και σπίτια θά χαθοῦν”. Εγραψε πραγματικά και πολλά από τά γραφόμενά του πραγματοποιήθηκαν. Τά χαρτιά αὐτιά βρίσκονταν στό σπίτι τῆς οἰκογένειας Παπαμάνου, πού ἦταν ἱερέας στήν ἐποχή του Ἁγίου Κοσμᾶ, ἀλλά κάηκαν ἐπί κατοχῆς, ὅταν τό σπίτι πυρπολήθηκε ἀπό Γερμανούς.

» Κατ’ ἀφήγηση τῆς πρεσβυτέρας του παπα-Στέργιου Πίσπα, ὁ Ἁγιος Κοσμᾶς ἦταν κοντός στό ἀνάστημα. Ὅταν πῆγε στό χωριό να μιλήσει, ἀνέβηκε πάνω σέ μιά κρανιά και εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων: “Ὁ τόπος θά ζωστεῖ μέ χελιδρονιές”, ἐννοώντας πιθανόν τά καλώδια του τηλεφώνου και του ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. “Θά μιλοῦν στήν Πόλη και θ’ ἀκοῦτε ἐδῶ. Ὁ κόσμος θά βάλει σίδερα στά ποδάρια”, ἐννοοῦσε τίς πρόκες πού ἔβαλαν στά παπούτσια και στά τσαρούχια και πού στήν ἐποχή του ἦταν ἀγνωστες”».¹¹

Ἐπίσης ὁ θεολόγος Σταῦρος Μποζοβίτης, Διστρατιώτης, ἀναφέρει και μιά ἄλλη σχετική πληροφορία: «Ὁ Ἁγιος Κοσμᾶς, ὅταν ἐπισκέφθηκε τό χωριό, μίλησε στόν Ἀη-Γιώργη. Ὑπάρχει ὅμως και ἄλλη πληροφορία για τόν Ἁγιο Κοσμᾶ πού λέει ὅτι ἐκτός ἀπό τόν Ἀη-Γιώργη μίλησε και στήν περιοχή πού βρίσκεται πρὶν τό Παντιαμάρι, Σιλιτούρα, νομίζω, τή λένε.

11. Αὐτόθι.

Ὅπως ἔχω ἀκούσει ἀπό γέροντες τοῦ χωριοῦ, παλαιά, πρὶν κατοικηθεῖ τό χωριό, οἱ κάτοικοι ἔμεναν ἐκεῖ, κοντά στήν περιοχή Παντιαμάρι καί ἀργότερα, σιγά-σιγά κατέβηκαν καί ἔχτισαν σπίτια στό μέρος πού βρίσκεται σήμερα. Φαίνεται πώς ὁ Ἅγιος Κοσμάς πέρασε ἐκείνη τή μεταβατική περίοδο πού κάποιοι εἶχαν κατεβεῖ στή σημερινή τοποθεσία, ἐνῶ κάποιοι ἄλλοι ἦσαν ἀκόμη πρὸς τό Παντιαμάρι. Αὐτούς τούς τελευταίους φαίνεται συνάντησε ἐκεῖ καί τούς μίλησε, ἔβαλε μάλιστα καί ἕναν σιδερένιο σταυρό πάνω σέ ἕνα μικρό τότε πεῦκο. Τό πεῦκο αὐτό μου τό εἶχαν δείξει ἀρκετές φορές διάφοροι παλιοί. Πρὶν ἀπό καμιὰ δεκαπενταριά χρόνια ὅμως (γύρω στό 1993), ξαναπῆγα καί τό φωτογράφησα. Βέβαια ὁ σταυρός δέν σώζεται. Ἔπεσε, λένε οἱ παλιοί, καί χάθηκε».

γ. Τό Ἅγιο Φῶς στό Δίστρατο

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀκόλουθη καταγραφή τοῦ Σταύρου Μποζοβίτη, πού ἀναφέρεται στήν ἀφιξή καί ὑποδοχή τοῦ Ἁγίου Φωτός ἀπ' τά Ἱεροσόλυμα:

«Ἀπό τίς πιό συγκινητικές εἰκόνες τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας στό Δίστρατο εἶναι αὐτή τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Μπαρμπα-Γούσια Γεράση ἀπό τά Ἱεροσόλυμα, ὅπου εἶχε πάει νά προσκυνήσει τό Πάσχα κάποιου ἀπό τά ἔτη 1962-4, ὑποθέτω. Δυστυχῶς δέν μπορῶ νά θυμηθῶ ἀκριβή χρονολογία. Ἡ ἐπιστροφή του στό χωριό λίγο διάστημα μετά τό Πάσχα ὑπῆρξε ἀπίστευτα συγκινητική. Ὅταν μαθεύτηκε ὅτι ἔρχεται, ἡ εἶδηση δια-

δόθηκε άστραπιαία σέ όλο τό χωριό καί σχεδόν όλοι αὐθόρμητα συγκεντρώθηκαν στήν έκκλησία καί από εκεί μέ τόν παπα-Στέργιο ιεροφορεμένο καί τά παιδιά μέ τά έξαπτέρυγα ντυμένα μέ τά στιχάρια τους βγήκανε όλοι κρατώντας λαμπάδες καί λουλούδια καί κλαδιά δέντρων νά τόν ύποδεχτοῦμε έξω από τό χωριό πρός τήν Άγία Παρασκευή. Έπέστρεψε καβάλα σέ μουλάρι στολισμένο καί σκεπασμένο μέ χρωματιστές πανέμορφες φλοκάτες, δεδομένου ότι τότε άκόμη ό δρόμος Άρματα-Πάδες δέν είχε άνοιχτεϊ καί έπομένως, αὐτοκίνητο δέν έρχόταν από τήν Κόνιτσα. Ήταν ένα θέαμα υπέροχο, μοναδικό! Ήμοιαζε μέ τήν είσοδο τοῦ Κυρίου στήν Ίεροσόλυμα πού έορτάζουμε τήν Κυριακή τῶν Βαΐων. Όταν έφτασε κοντά μας, αὐθόρμητα όλοι αρχίσαμε νά ψάλλουμε τό “Χριστός Άνέστη” καί ανάψαμε τίς λαμπάδες μας από τό φαναράκι μέ τό Άγιο Φῶς πού έφερνε μαζί του! Τόν θυμάμαι πού σέ μία στιγμή σήκωσε τό χέρι του μέ τό φαναράκι αναμμένο μέ τό Άγιο Φῶς καί φώναξε (συγκρατῶ άκόμη επί λέξει τά λόγια του): “ Άδέλφια μου, ή πίστη μας είναι ζωντανή! Είδα θαύματα μέ τά μάτια μου!” Σ’ όλη τή διαδρομή μέχρι τήν εκκλησία ψάλλαμε συνεχῶς τό Χριστός Άνέστη, ένῶ ή καμπάνα χτυπούσε πανηγυρικά συνέχεια σάν νά ήταν βράδυ Άναστάσεως. Στήν εκκλησία έγινε μία μικρή ακολουθία καί σ’ όλα τά σπίτια κατόπιν άναψαν τά καντήλια μέ τό Άγιο Φῶς. Από τότε τόν Μπαρμπα-Γούσια τόν λέγαμε πιά Χατζηστέργιο».

Ὁ Στέργιος Δημ. Γεράσιος (Γούσης), ὁ ὁποῖος μετέφερε στό Δίστρατο τό Ἅγιο Φῶς ἀπό τά Ἱεροσόλυμα.

δ'. Ρουμανική προπαγάνδα

Κατά τά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, ἀλλά καί μετά τήν ἀπελευθέρωση, μέχρι τή κατοχή (1943), στό Δίστρατο, ὅπως καί στά ἄλλα βλαχόφωνα χωριά τῆς Πίνδου, ἡ ρουμανική προπαγάνδα ἄπλωσε τά πλοκάμια της μέ σκοπό νά παρασύρει τούς κατοίκους καί νά τούς ἀποσπάσει ἀπ' τό ἐλληνικό κράτος. Πρώτη ἐπιδίωξη τῶν ὀργάνων τῆς Ρουμανίας ἦταν ἡ ἵδρυση ρουμανικοῦ σχολείου. Πραγματικά, κατά περιόδους λειτούργησε τέτοιο σχολεῖο, χωρίς ὅμως ἀποτελέσματα. Οἱ πράκτορες προσπαθοῦσαν μέ χρήματα καί ὑποσχέσεις νά ἐπηρεάσουν φτωχές οἰκογένειες, γιά νά

στείλουν ἐκεῖ τὰ παιδιὰ τους. Ἡ συντριπτική ὄμως πλειοψηφία τῶν κατοίκων, πιστή στίς ἑλληνοχριστιανικές παραδόσεις, ἀντιδρουῖσε καί κάποτε μάλιστα δυναμικά.

Ὁ ἱεροδιδάσκαλος Νικόλαος Εὐ. Μέμος σημειώνει γιά τήν ρουμανική προπαγάνδα στό Δίστρατο:

«Μέχρι τό 1940 ὑπῆρχε καί ρουμανικό σχολεῖο μέ ντόπιο δάσκαλο, πού εἶχε σπουδάσει στά “Μπιτόλια” τῆς Σερβίας. Ἐλάχιστοι ἦταν ἐκεῖνοι πού ἔστελναν τὰ παιδιὰ τους στό ρουμανικό σχολεῖο. Ὁ ἀριθμός τῶν μαθητῶν δέν ξεπερνοῦσε τούς δώδεκα. Τούς λίγους αὐτούς τούς κατάφεραν μέ ὑποσχέσεις καί διάφορα τρόφιμα πού τούς ἔδιναν. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι ἀντιδρουῖσαν στό σχολεῖο αὐτό, γιατί ἔβλεπαν ὅτι δέν προσφέρει κάτι σημαντικό, ἀλλά ἀπλῶς κάνει προπαγάνδα ὑπέρ τῆς Ρουμανίας.

» Ὁ δάσκαλος καί οἱ μαθητές τοῦ ρουμανικοῦ σχολείου κατά τόν ἐκκλησιασμό τους τίς Κυριακές ἀνέβαιναν συνηθῶς στά στασίδια πού εἶναι κοντά στό ἀριστερό ἀναλόγιο. Κάποτε μέ κοινή ἀπόφαση τοῦ δασκάλου τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καί τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου, θέλησαν νά τούς ἀλλάξουν τή θέση. Ἀμέσως τήν ἐπόμενη Κυριακή, τήν ὥρα τῆς θείας λειτουργίας, ὁ πρόεδρος τούς ἔκανε νόημα νά κατεβοῦν ἀπό ἐκεῖ καί νά καθίσουν πιό πίσω. Ἐκεῖνοι βέβαια, δέν τό δέχτηκαν καί ὁ πρόεδρος μέ μερικούς ἄλλους τούς ἔβγαλαν ἔξω ἀπ’ τό ναό μέ βίαιο τρόπο.

» Πολλές φορές οἱ Διστρατιῶτες ἔστελναν ἀναφορές σέ διάφορους ὑπεύθυνους, γνωρίζοντάς τους ὅτι δέν ἔχουν ἀνάγκη ἀπό ρουμανικό σχολεῖο, ἀλλ’ ἔχουν

ἀνάγκη ἀπό Τούρκους!... Τό ἔλεγαν αὐτό γιά νά διακόψουν τή λειτουργία τοῦ σχολείου τῆς προπαγάνδας. Μέ αἰτία ὅμως τόν ἰσχυρισμό τους αὐτό, ἐμφανίστηκε στό χωριό καί Χότζας, ὁ ὁποῖος ἐργάστηκε ἐπί δύο χρόνια».

ε'. Τά ἐπαγγέλματα τῶν Διστρατιωτῶν

Τά κυριότερα ἐπαγγέλματα τῶν παλιῶν Διστρατιωτῶν ἦταν τοῦ ὑλοτόμου, τοῦ κατραναῦ, τοῦ μιλῶνα καί τοῦ κερατζῆ (ἀγωγιότη).

«Οἱ περισσότεροι ἦταν καί εἶναι ἀκόμη ὑλοτόμοι καί δασεργάτες καί ἐργάζονταν – ἐργάζονται καί σήμερα – σέ ὅλη τήν Ἡπειρο, τή Θεσσαλία καί τή Δυτική Μακεδονία. Στά παλιά χρόνια ὑπῆρχαν ὑλοτόμοι πού δέν μεταχειρίζονταν καθόλου τό πριόνι. Ἦταν τέλειοι τεχνίτες καί μόνο μέ τό τσεκούρι ἔβγαζαν γρεντές γιά πατώματα καί στέγες, ἀλλά καί πέταβρα, πέλες, πασσάλους, ξυλοδέματα, σανίδες. Ἀργότερα εἶχαν καί τίς “σιάρες”, μεγάλα χειροπρίονα πού τά δουλεύανε ζευγάρι γιά νά γκρεμίζουν τά δέντρα καί νά τεμαχίζουν τούς κορμούς, τούς ὁποίους τετραγώνιζαν μέ τό τσεκούρι καί κατόπιν τούς ἔσχιζαν μέ τά “μπρατσόλια”, μεγάλα πριόνια. Ὅπου ὑπῆρχε νερό ἔστηναν τά νεροπρίονα, κάτι πού ἀπαιτοῦσε τέχνη. Δέν ἦταν εὐκόλη δουλειά».¹¹

Οἱ κατρανάδες κοπίαζαν ὄχι μόνο γιά τήν παραγωγή τοῦ κατραμιοῦ ἀλλά καί γιά τήν πώλησή του.

11. Αὐτόθι.

Ἐνδιαφέρουσες εἶναι οἱ ἀκόλουθες πληροφορίες:

«Ὁ ἔμπορος - παραγωγός κατραμιοῦ περιφέρεται σέ πευκόφυτα δάση καί συγκεντρώνει ἀπό κορμούς πεύκων δαδί πού ἔχει μεγάλη περιεκτικότητα ρετσινιοῦ, τό ὁποῖο τεμαχίζει σέ μικρά κομμάτια. Μετά ἀνοίγει σέ ἐπικλινές ἔδαφος ἓνα λάκκο (γούρνα) ὅπου τοποθετεῖ σέ σχῆμα κουκουνάρας τά δαδιά, ἀφήνοντάς στό πλάγιο μέρος μιά τρύπα ἀπ' ὅπου θά βάλει φωτιά. Στή συνέχεια τά σκεπάζει μέ φύλλα φτέρης καί πάνω ἀπό αὐτά ρίχνει χῶμα. Ἔτσι, τό καμίνι εἶναι ἕτοιμο. Ἡ φωτιά θά σιγοκαίει γιά ἀρκετά ἡμερόνυχτα. Πιο κάτω ἀνοίγει ἄλλο λάκκο, τόν ὁποῖο συνδέει μέ τή βάση τοῦ μικροῦ καμινιοῦ, γιά νά συγκεντρωθεῖ τό παχύρευστο μαῦρο ὑγρό (κατράμι) πού ἀρχίζει νά τρέχει μετά ἀπό 48 ὥρες περίπου.

» Τό κατράμι τό βάζουν σέ τουλούμια (σάκκους ἀπό δέρματα ζώων) καί ἔτσι τό μεταφέρουν σέ ὅλα τά χωριά τῆς περιοχῆς, ἐκεῖ πού ὑπάρχουν ζῶα. Τό κατράμι ἔχει θεραπευτικές ιδιότητες, κυρίως σέ ζῶα (ἐπάλειψη πληγῶν), ἀλλά καί σέ ἀνθρώπους. Ἡ χαρακτηριστική του ὄμως μυρουδιά τό κάνει ἀποκρουστικό καί γι' αὐτό χρόνο μέ τό χρόνο ἡ χρησιμοποίησή του περιορίζεται». ¹²

Οἱ μυλωνάδες δέν εἶχαν μόνο μύλους, ἀλλά καί μαντάνια γιά τίς φανέλες καί τά σαμαροσκούτια. Ἐπίσης εἶχαν καί νεροτριβές γιά φλοκωτά.

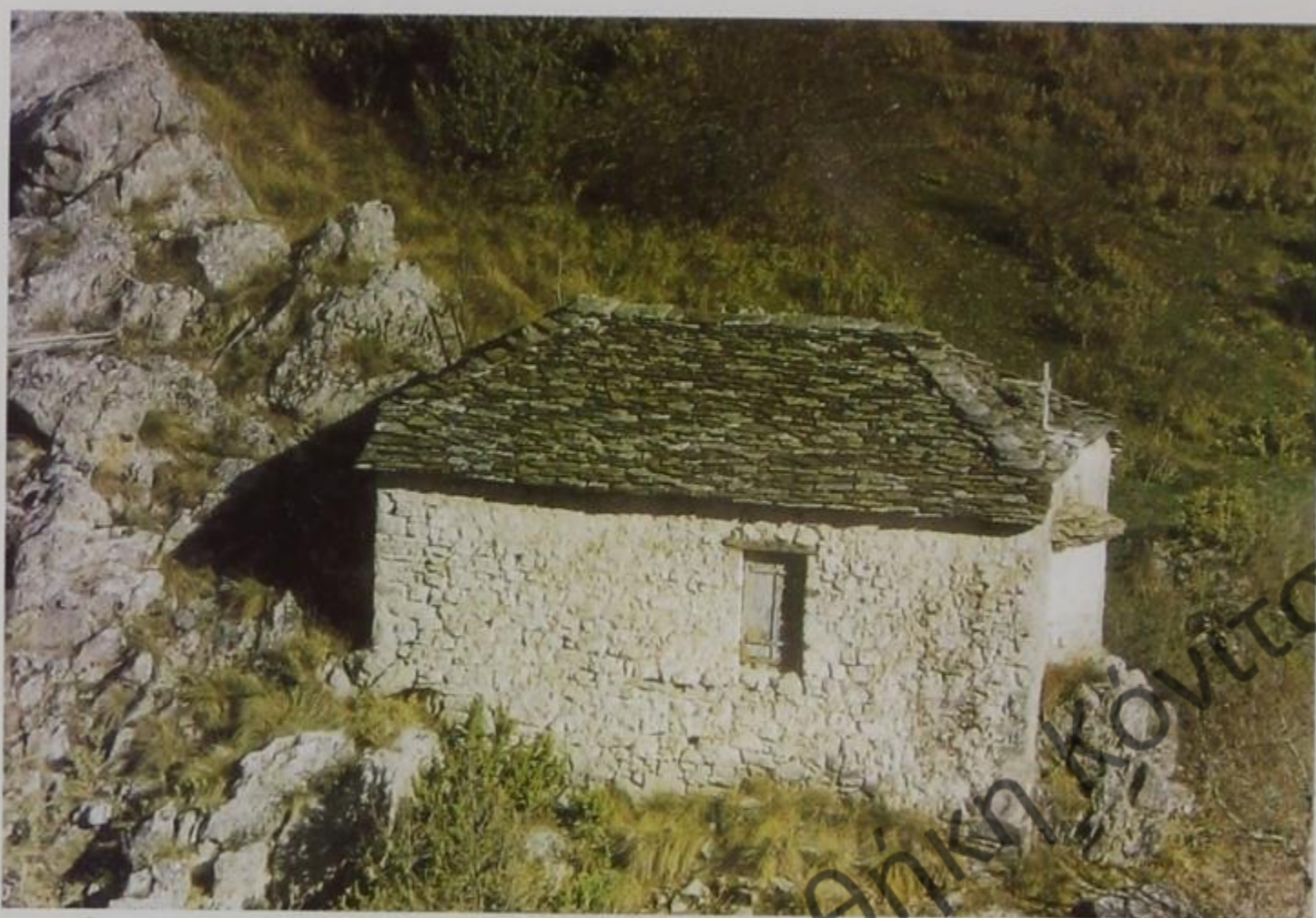
Οἱ κερατζῆδες εἶχαν δικά τους μουλάρια καί μέτεφεραν ταξιδιωτές, ἐμπορεύματα καί ξυλεία.

12. Πρεσβ. Διονυσίου Δ. Τάτση, ὅπ.παρ., σελ.236.

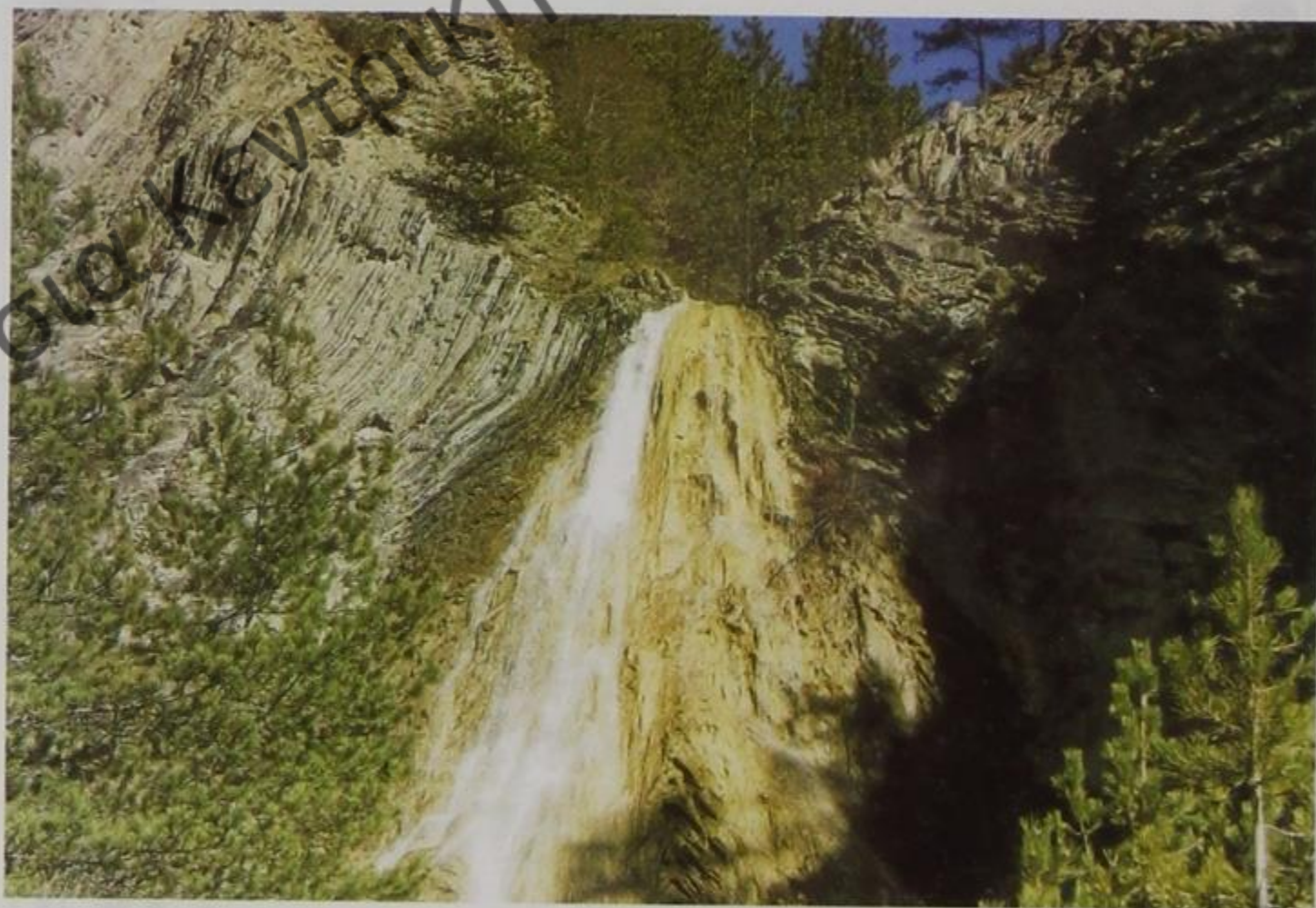
z'

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΤΡΟ

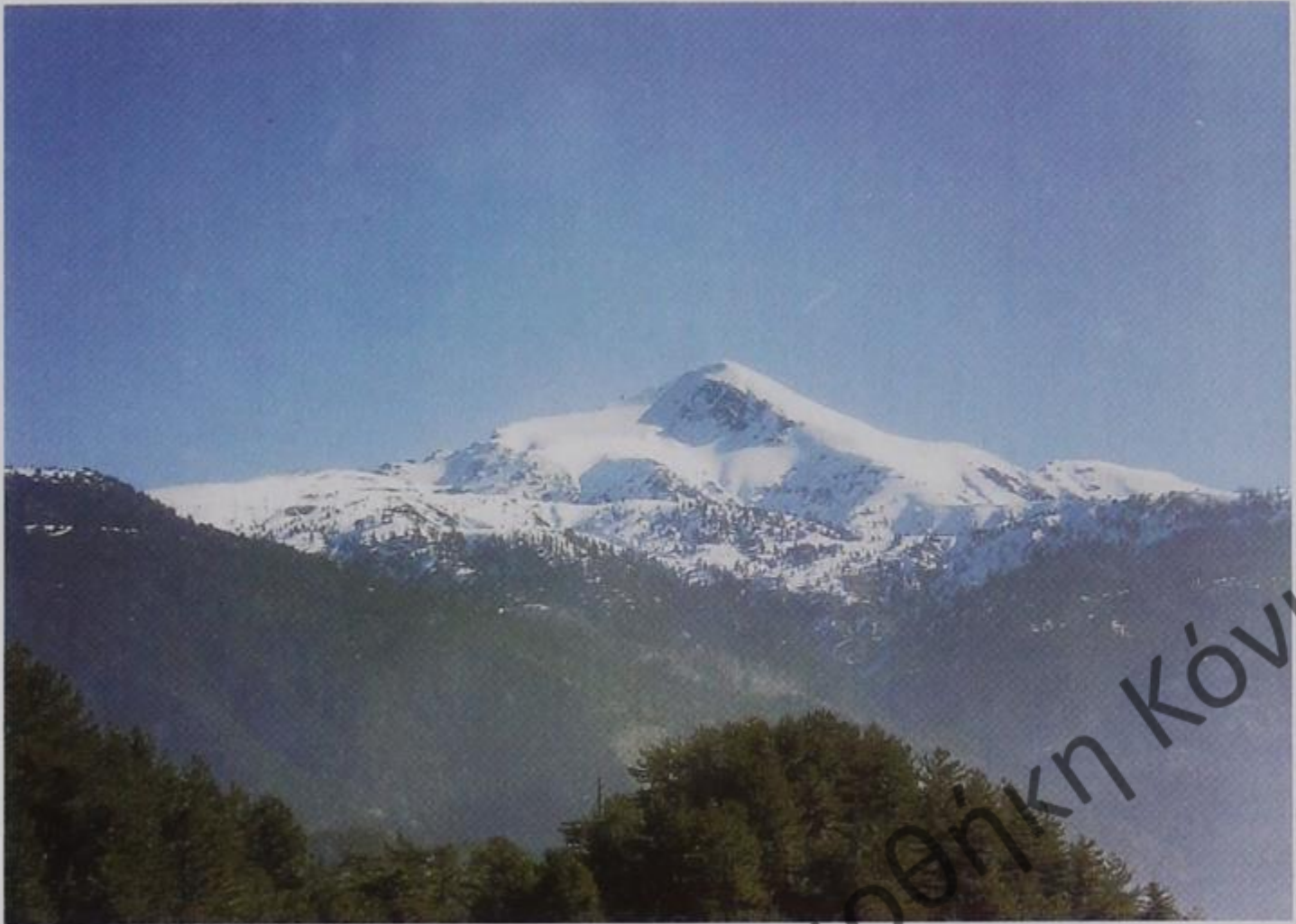
Βιβλιοθήκη Κόνιτσα
Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

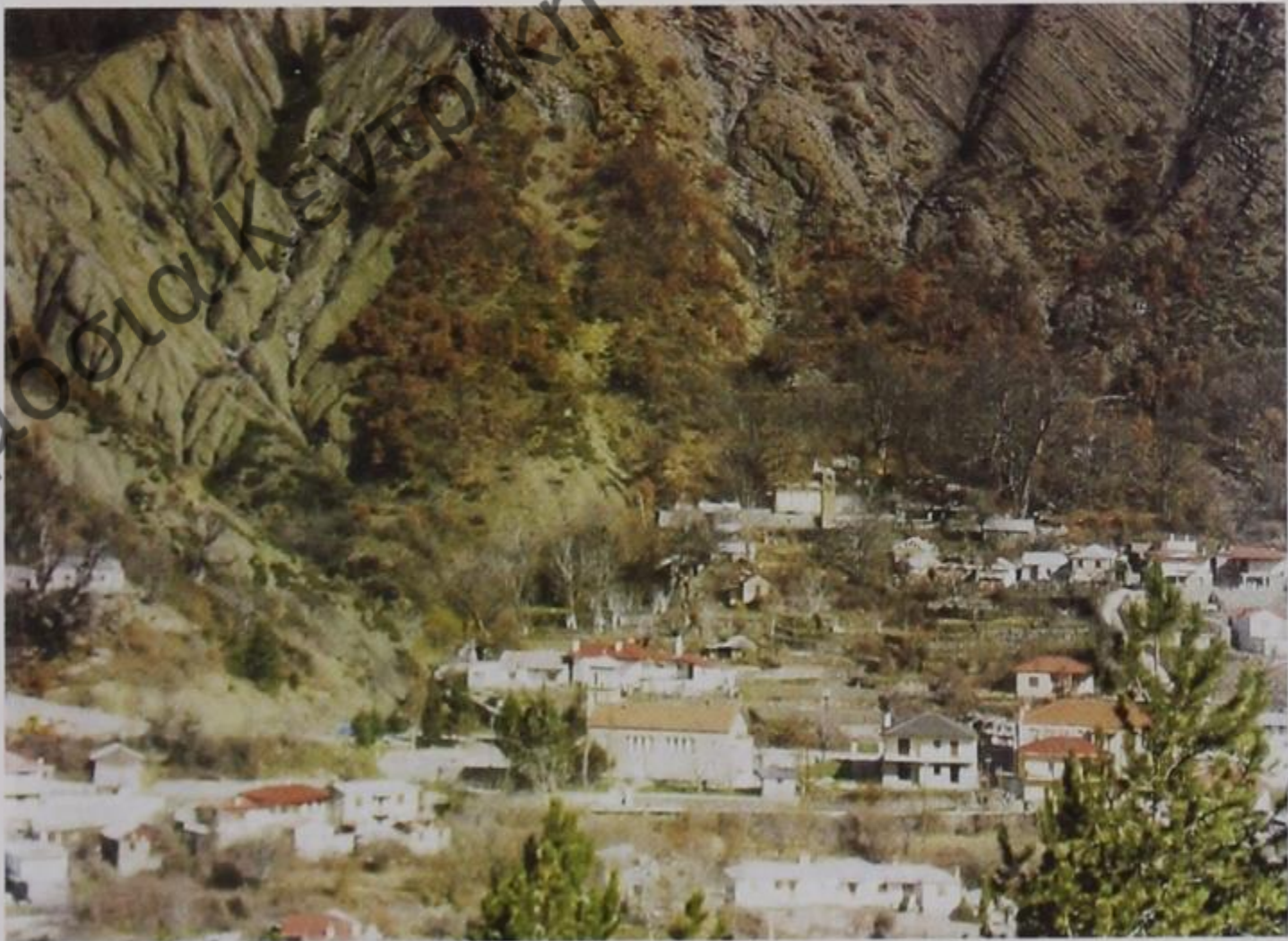
*Κατανυκτικό έξωκλήσι του Αγίου Νικολάου
στην αρχή τής διαδρομής προς τό Δίστρατο*

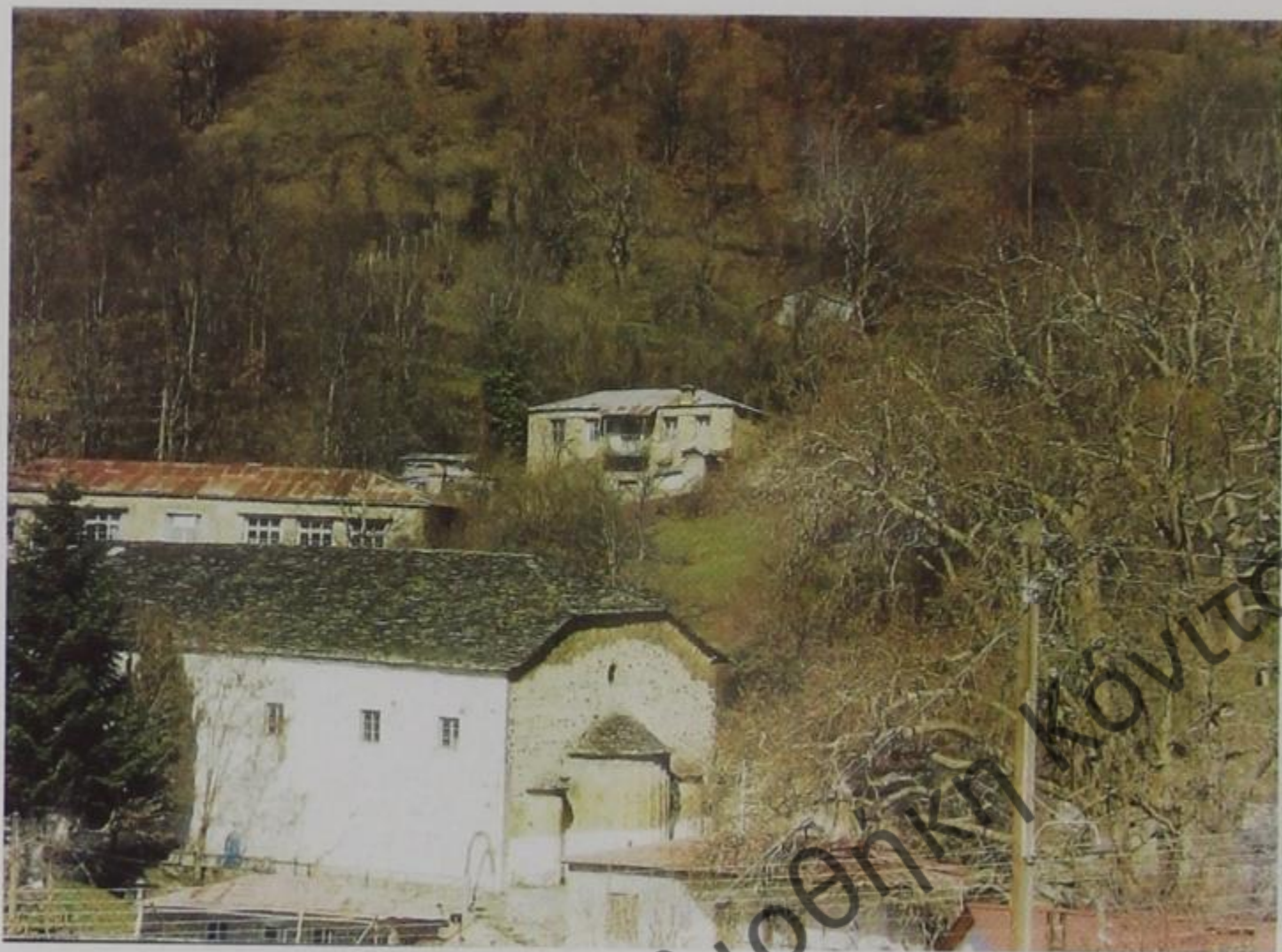
Έντυπωσιακός καταρράκτης πριν τό Έλεύθερο

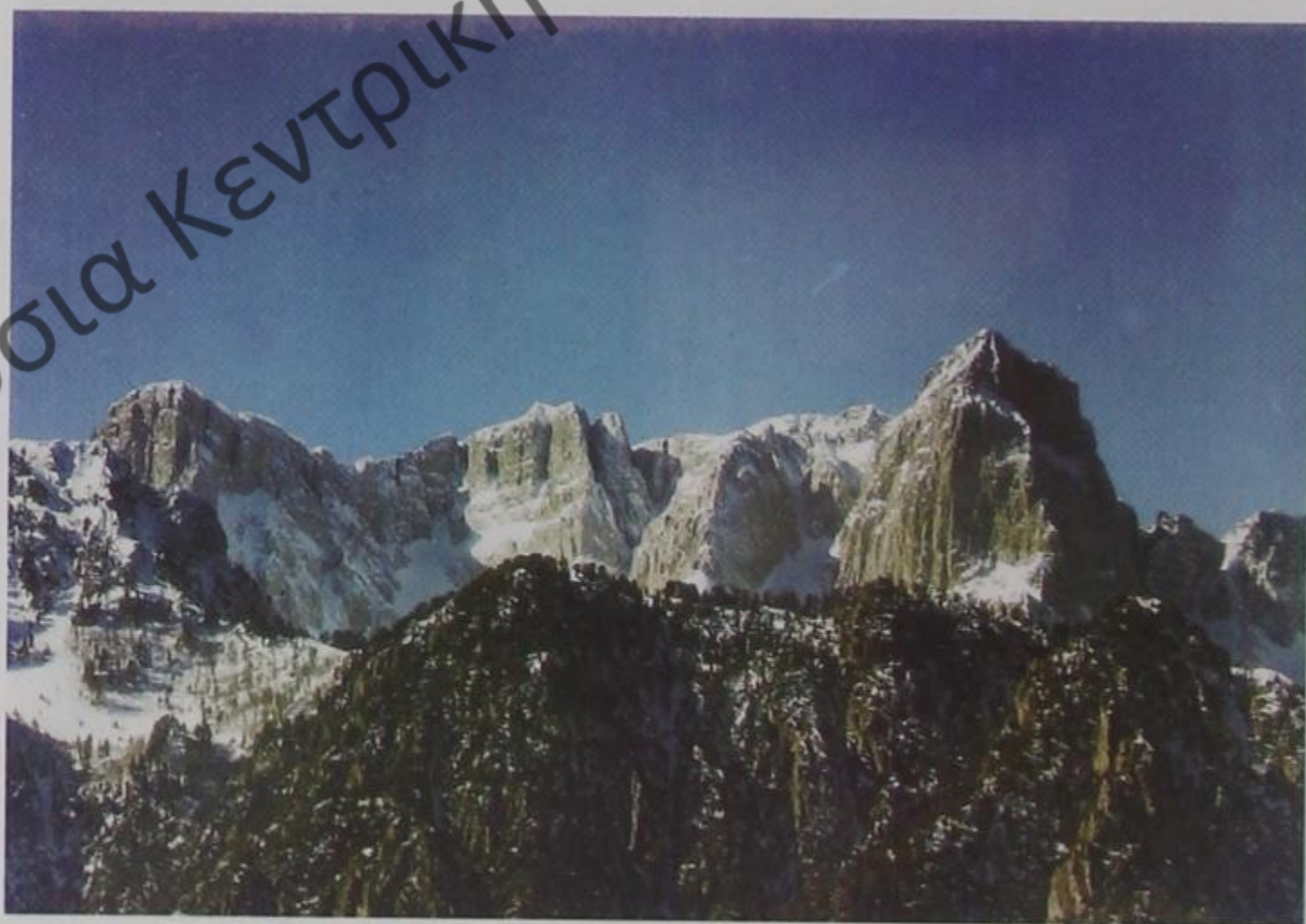
Ἡ χιονισμένη κορυφή τοῦ Σμόλικα

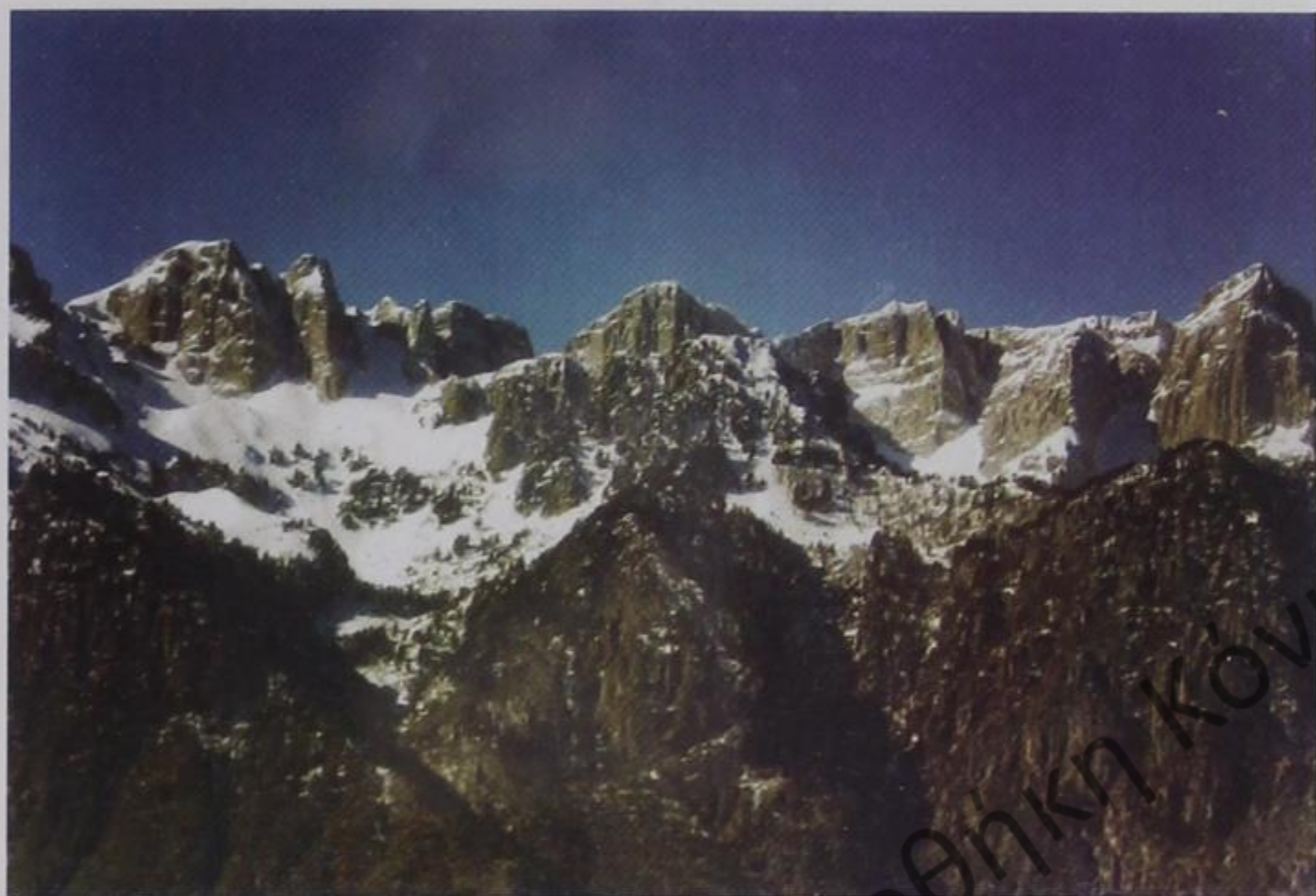
Μερική ἄποψη τοῦ Ἐλευθέρου

Ὁ Ναός τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς Παλαιοσελείου, ὁ ὁποῖος εἶναι κεκλιμένος. Ἀποτελεῖ ἀξιόλογο ἐκκλησιαστικό μνημεῖο τῆς περιοχῆς

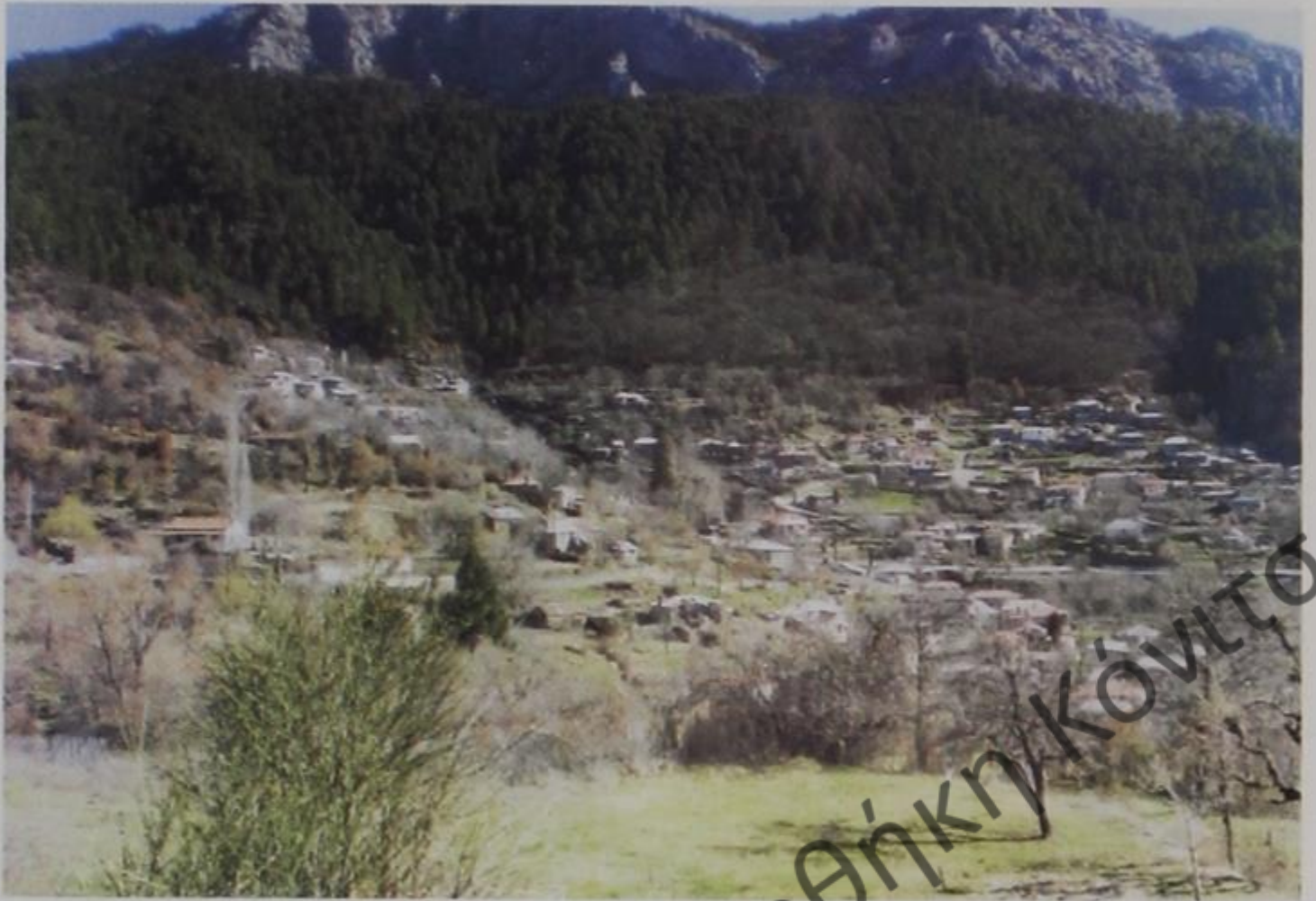
Ἡ Τύμφη μαγεύει μέ τίς κορυφές τῆς

Άπρόσιτες χιονισμένες κορυφές

Ίερός Ναός Ἀγίων Ἀποστόλων Πάδων

Οί Πάδες

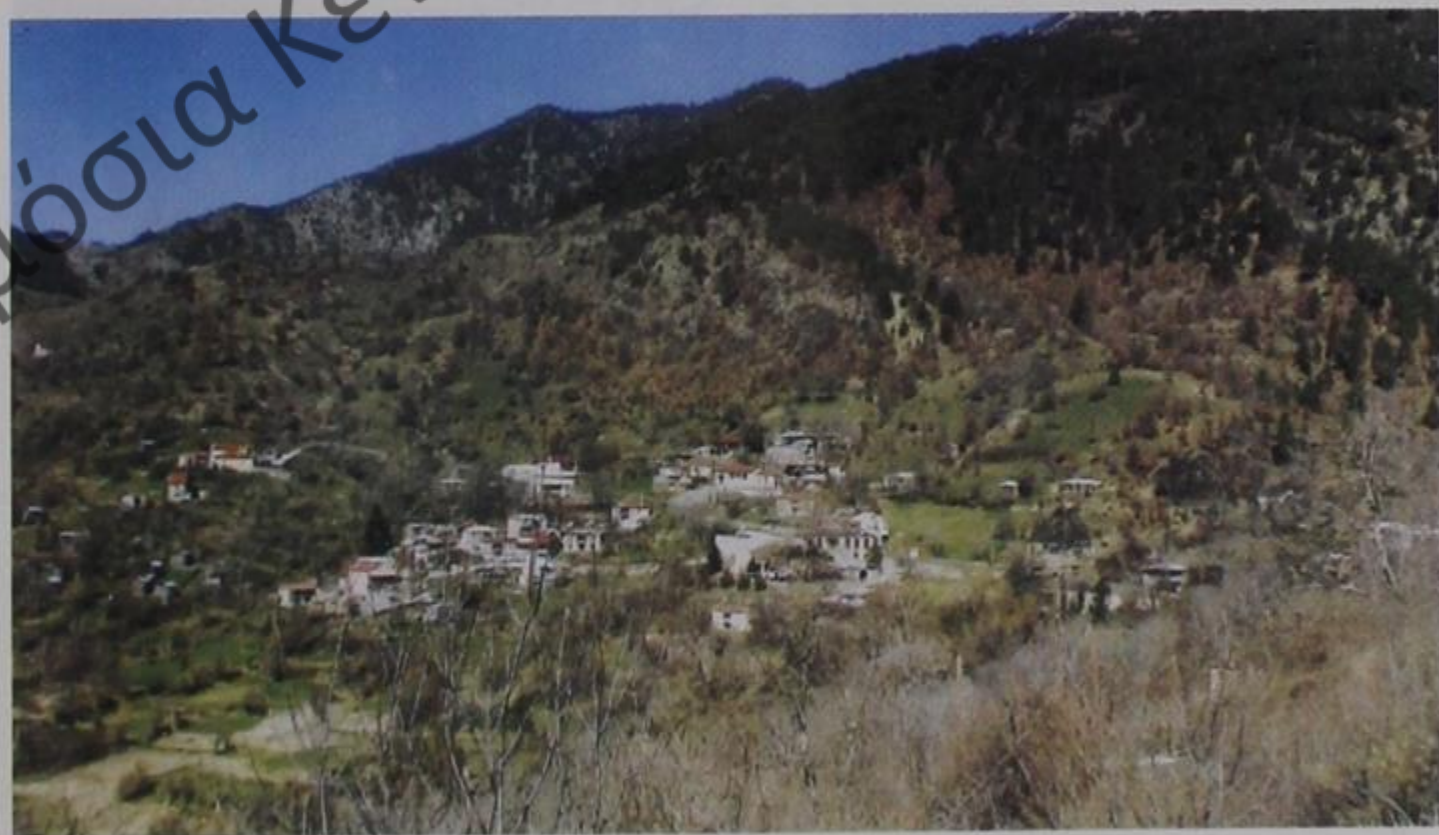

Διαδρομή μέσα σε δάσος

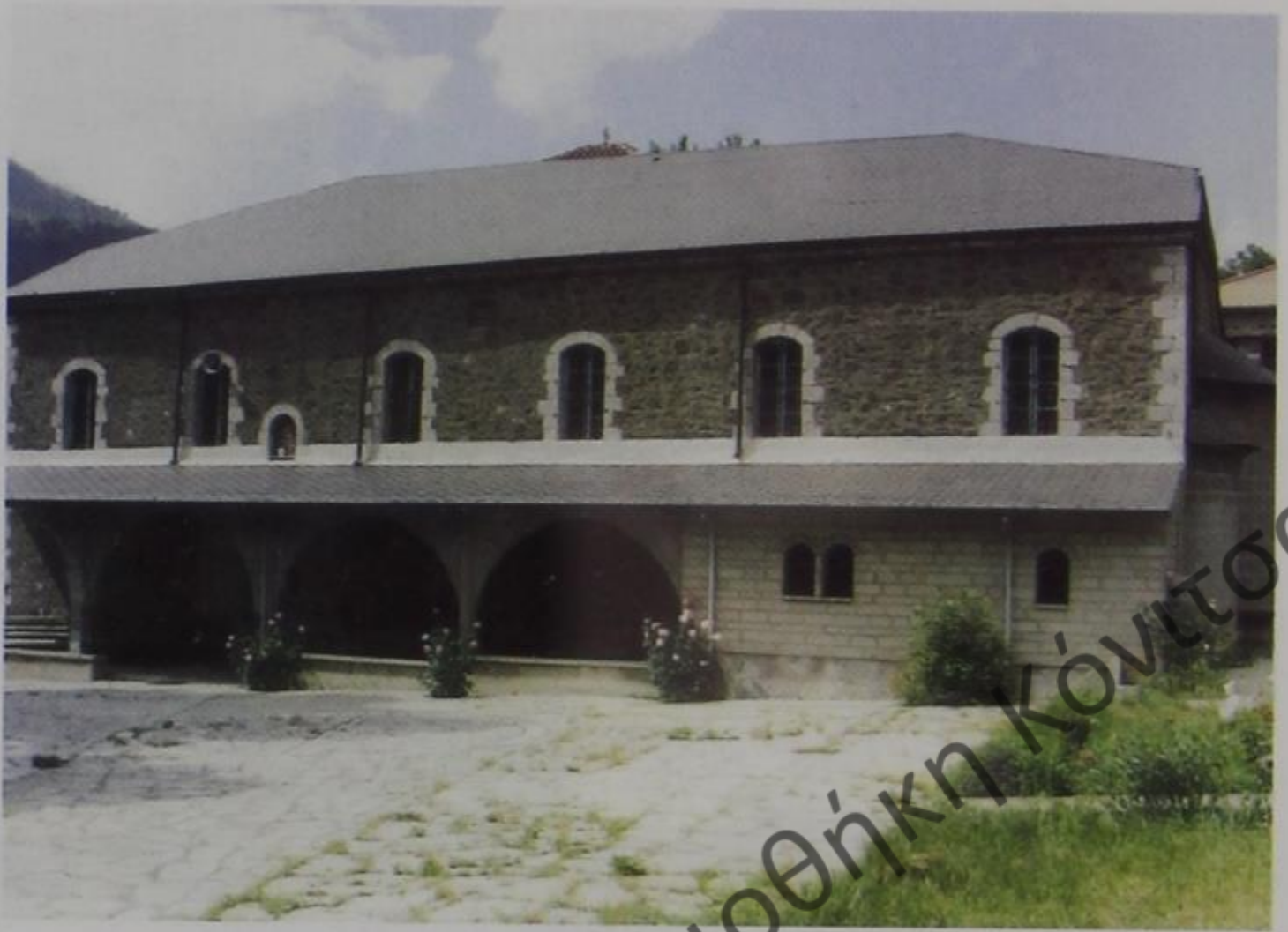

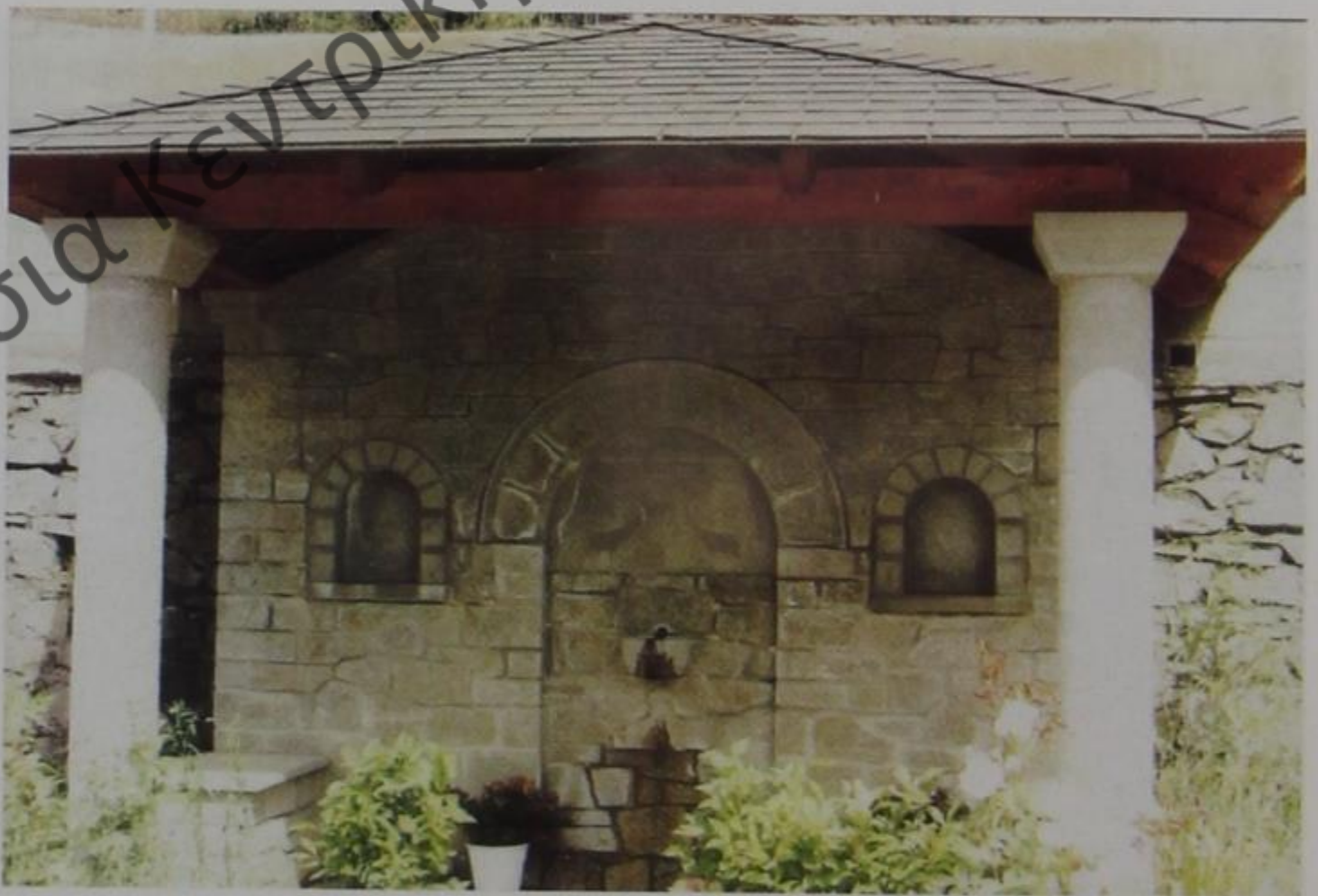
Ἱερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀρμάτων

Μερική ἄποψη τῶν Ἀρμάτων

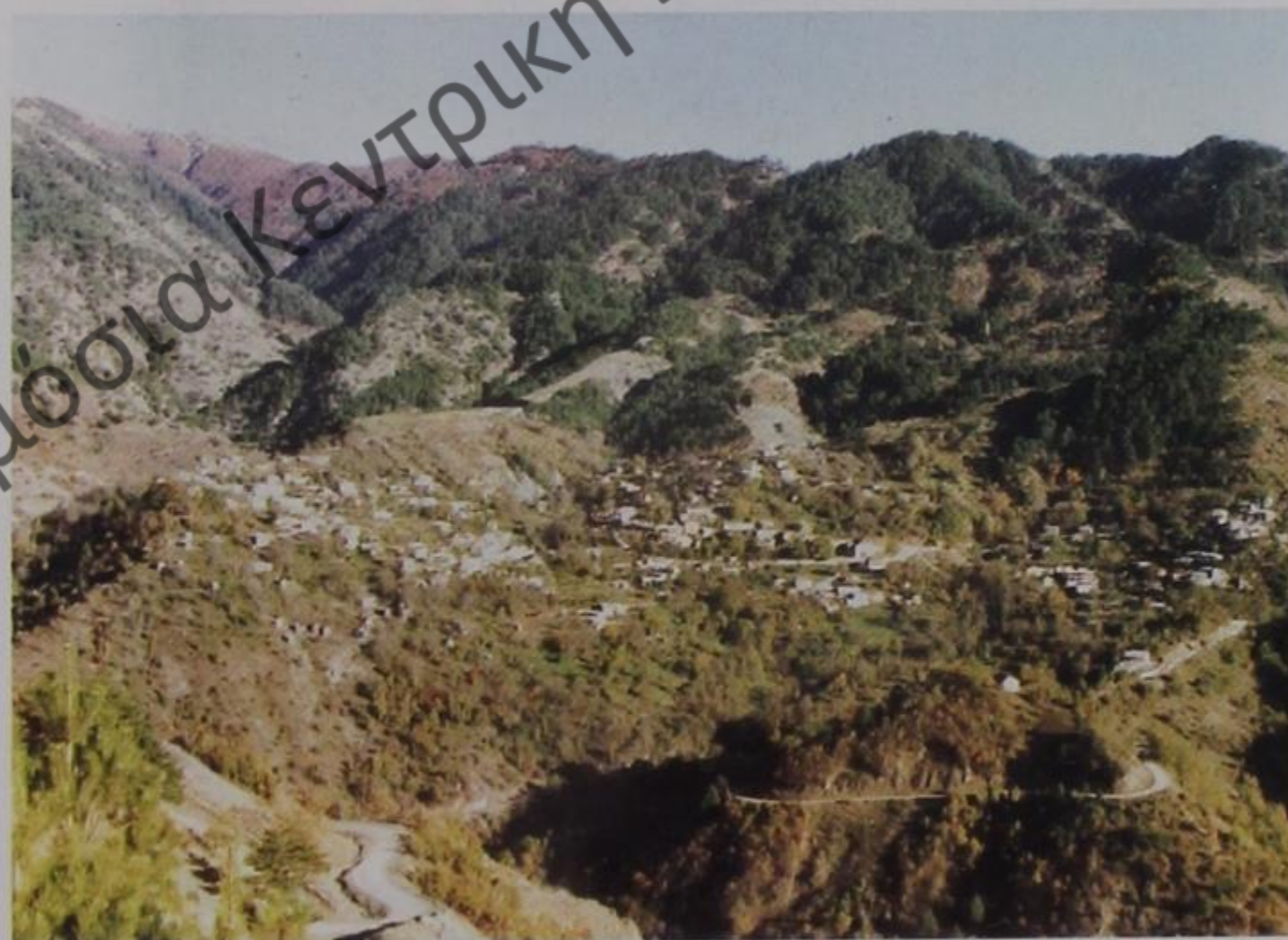
Ὁ ἱερός Ναός τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

Νεώτερη βρύση στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ

Τό τέμπλο καί ὁ περίτεχνος κεντρικός πολυέλαιος

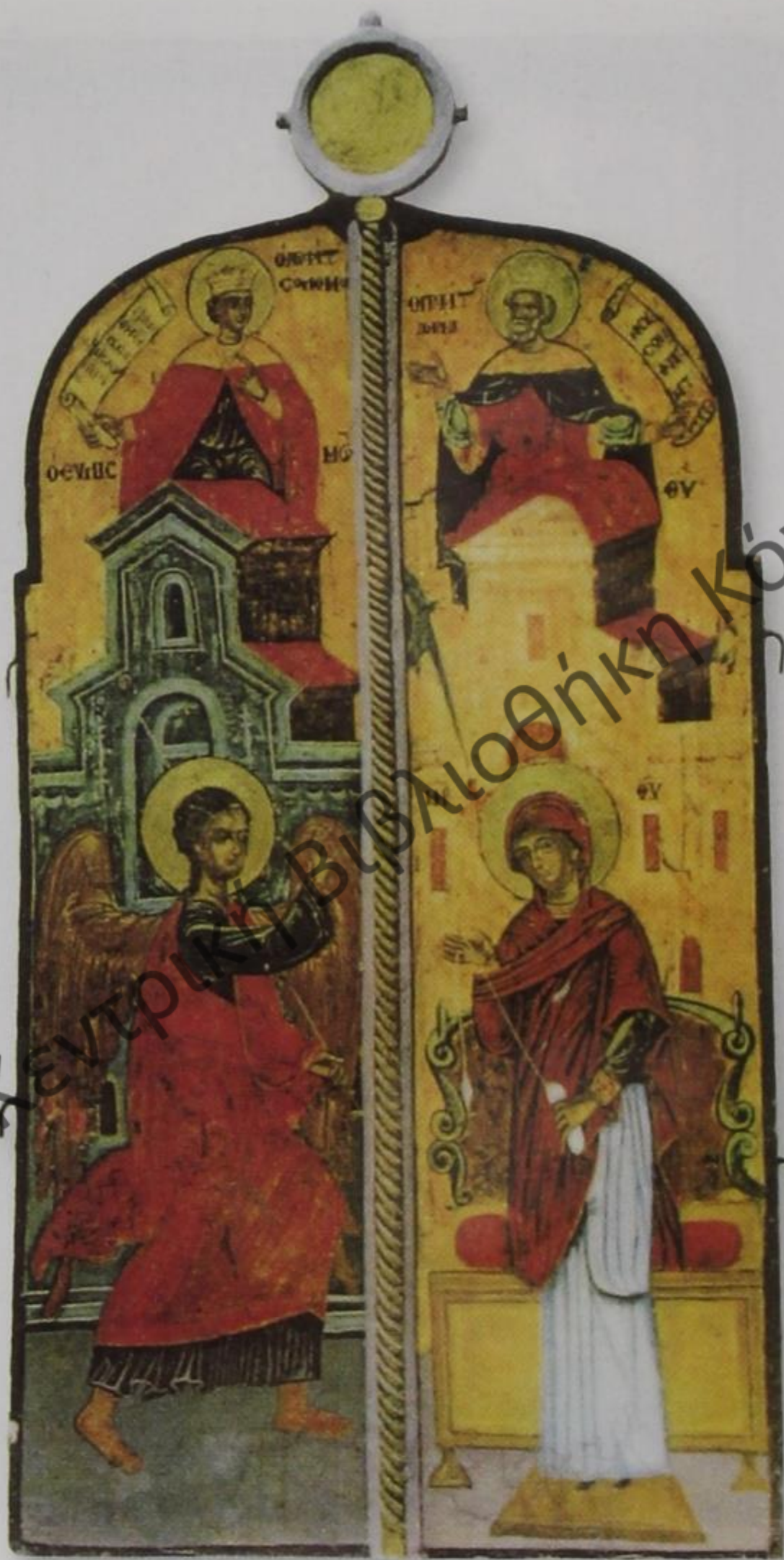
Φθινοπωρινή εἰκόνα τοῦ Δίστρατου

Ἡ ἱερὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας,
πολύτιμο κειμήλιο τοῦ Ναοῦ

Ἡ ἱερὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας, μέ τὴν ἀσημένια ἐπένδυση,
ὅπως εἶναι στό προσκυνητᾶρι τοῦ Ναοῦ

Τά Βημόθυρα μέ τήν ἀπεικόνιση τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.
Ἡ Παναγία γνέθει

Ο ΟΙΚΟΣ ΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ
 ΘΕΟΥΚΩ ΙΣΤΟΡΗΘΗΣ ΕΝ ΠΡΟΤΩ ΑΙ ΒΑΡΣΑΝ
 Κ. ΤΩ ΒΡΗΘΩ ΑΝΤΩ ΗΛ Π. ΑΝΙΑ ΑΧΙΕΡ. ΠΡΟΠΡΑΤΩ
 ΡΥΙΝΩ ΠΟΛΕΩΣ ΠΑΘΝΙΑ ΗΣΚ. ΚΟΝΙΤΣΗ, ΚΚΑΡΑ
 ΙΕΡΑ. ΙΕΡΟΔΙΔΑΣ. ΦΩΤΙΩ ΤΣΑ ΗΣΚ ΠΝΖΑΡΙΑ, ΚΟΝΙ
 ΤΣΗ ΕΠΙΤ. ΓΕΩΡΓΙΩ Ζ. ΓΩΓΩ. ΑΜΦΙΘΑΘ. ΡΩΣΑΚΗΣ. ΣΤΑ
 ΝΡΩ ΧΡ. ΝΑΣΤΑΡΑΚ. ΑΝΤΩΝΙΩ ΑΜ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ.
 ΕΥΝΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΧΡΩ. ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑ, ΚΑΤΟΕΤΟ
 2001

Νεώτερη επιγραφή σχετική με την ιστορία του Ναού

Σύγχρονη τοιχογραφία στο Ναό

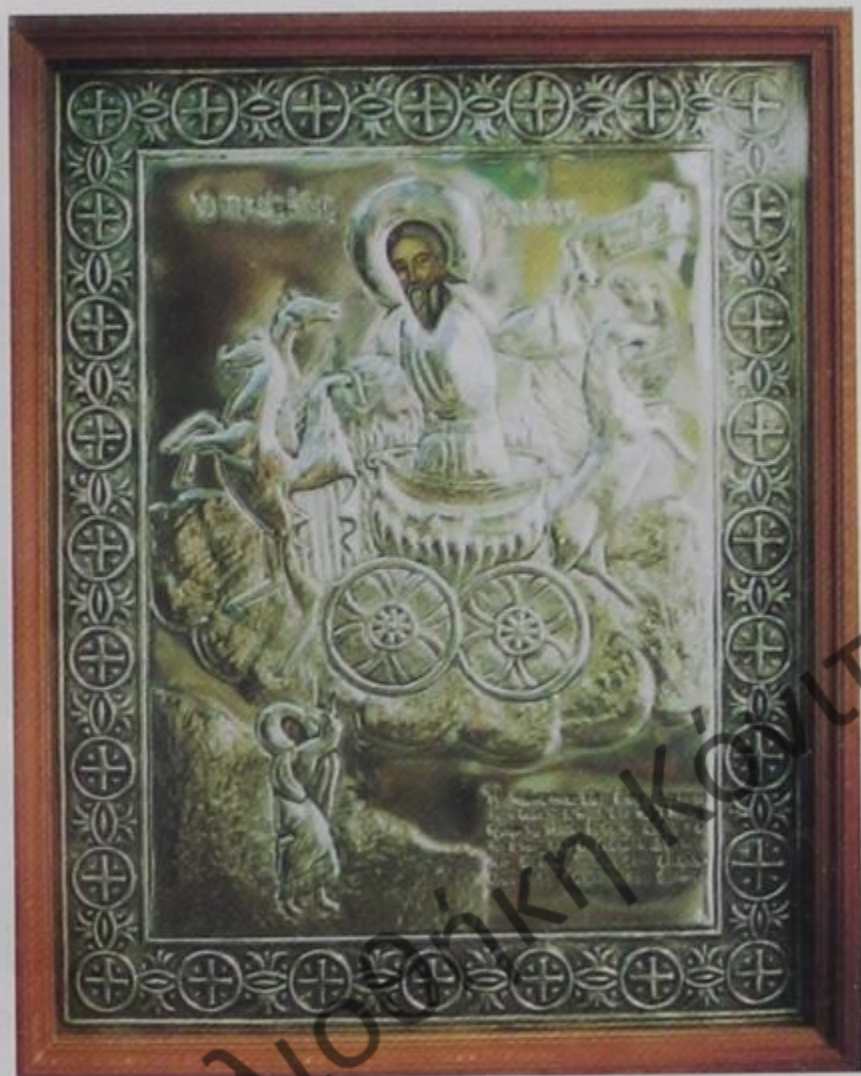
Ὁ ἱερός Ναός τοῦ Προφήτη Ἡλία

Παναγία
ἡ Προστασία,
εἰκόνα στό Ναό
τοῦ Προφήτη Ἡλία

Ὁ Προφήτης Ἡλίας,
εἰκόνα στὸν ὁμώνυμο
Ναό

Ὁ ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.
Ἐδῶ μίλησε ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός

Ο ιερός Ναός τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος

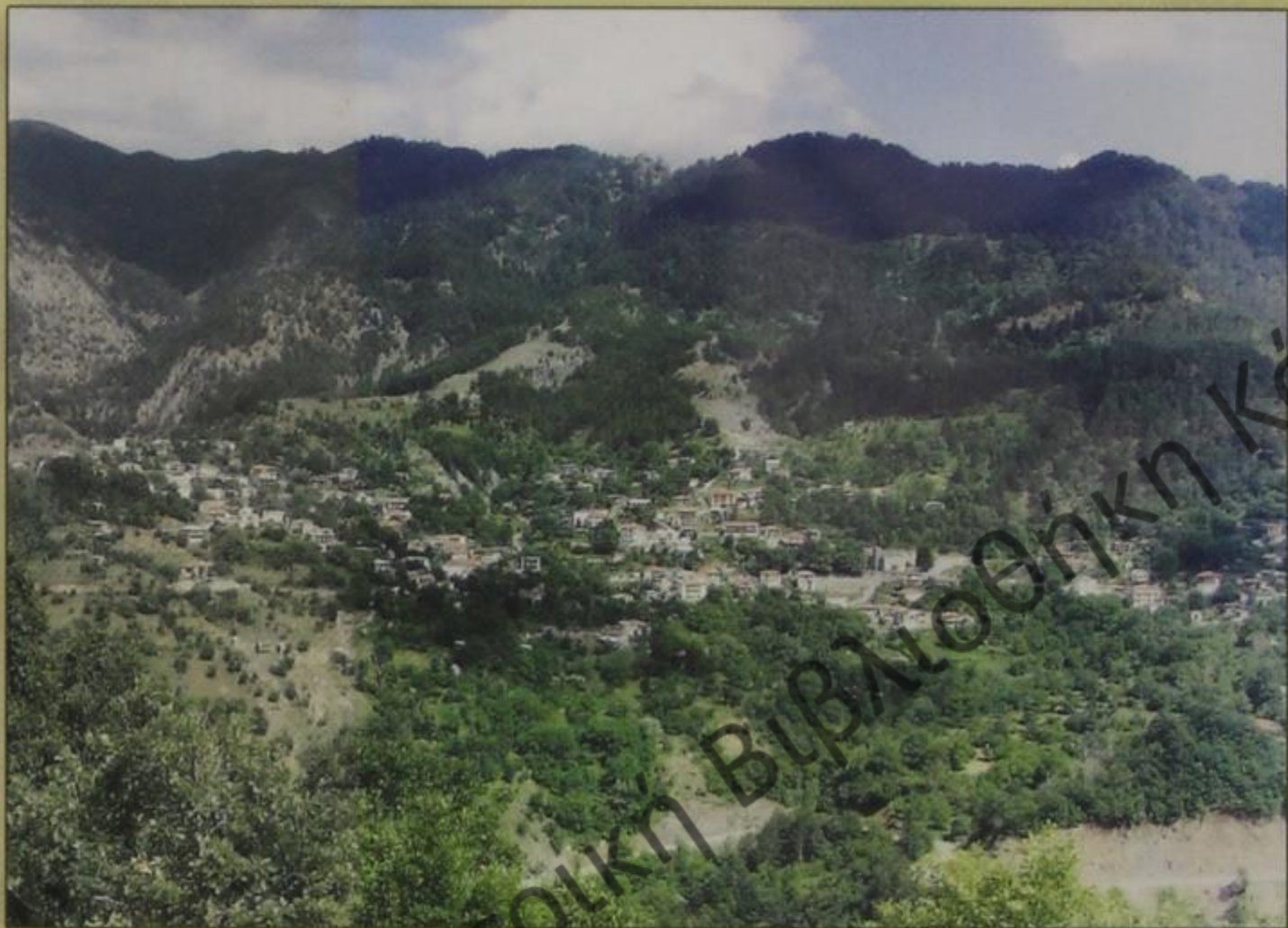
Ο ιερός Ναός τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς

Πανηγύρι στις 15 Αυγούστου 1999

Ο ιεροδιδάσκαλος πρωτ. Φώτιος Τσάμης,
Έφημέριος Διστράτου, με τούς μαθητές του.
Παλιότερη φωτογραφία

Τά ἄσπρα σπίτια τοῦ Διστράτου, ἀνάμεσα στά πυκνά δέντρα καί τούς καταπράσινους πολλούς κήπους μοιάζουν μέ σκόρπιο κοπάδι. Καθένας πού ἀγναντεύει τό χωριό θαυμάζει τό πρακτικό μυαλό, τήν πλούσια φαντασία καί τή μεγάλη διορατικότητα τῶν πρώτων οἰκιστῶν του. Ροζοβόλησαν στό πανέμορφο αὐτό τοπίο, στό γεμάτο μαγεία, ἀρμονία καί χάρη. Τό Δίστρατο εἶναι πανώριο, γεμάτο ζωντάνια, φορτωμένο μνηῆμες παλιές κι ἔνδοξες, ξεπροβάλλει περήφανο, χαρωπό, ἀνάμεσα στά δαντελένια βουνά.

51749

KON